

ΝΕΑ ΕΠΟΧΗ

ΜΗΝΙΑΙΑ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ ΚΡΙΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΤΕΧΝΗΣ

ΣΥΝΕΡΓΑΖΟΝΤΑΙ :

Ἄπ. Μαμμέλης
Ι. Μ. Παναγιωτόπουλος
Γ. Τσουκαλᾶς
Τέλλος Ἄγρας
Ἄγγελος Δόξας
Γ. Γ. Σφακιανᾶκης
Α. Ἄργης
Γερ. Δ. Κασόλας
Γαλάτεια Καζαντζᾶκη
Ἄγγελος Γριμᾶνης
Γ. Ν. Καλαματιανός
Μ. Σημηριώτη
Λῶρος Φαντάζης
Ἄλέκος Λιδωρίκης

NEA EPOCHI
Revue Mensuelle Litteraire
Mandats st lettres
M. KOURMOULIS
Dedalou 10

Συνδρομές: Έτησία 50 δρ.
Εξάμηνη 30

Χειρόγραφα δὲν ἐπιστρέφονται

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ

— Γ. ΓΕΩΡΓΟΠΟΥΛΟ (Ναύπλιο).
Δυστυχῶς τὸ χειρόγραφο τοῦ ποιή-
ματός σας «Φθινόπωρο», χάθηκε στὸ
τυπογραφεῖο. Σᾶς παρακαλοῦμε, ἐπειδὴ
πρόκειται νὰ δημοσιευθεῖ, νὰ μᾶς τὸ
ξαναστείλετε.

— Μ. ΛΥΓΙΖΟ (ἐνταῦθα). Τὸ ποιήμα
σας «Ρυθμοὶ τοῦ φθινοπώρου» πολὺ
καλὸ. Ἄρτια τεχνικὴ τοῦ στίχου καὶ
διατύπωση. Ἔχετε ἀναμφίβολα ταλέντο.

Θὰ δημοσιευθεῖ μὲ χαρὰ μᾶς στὸ
ἐπόμενο.

— Δ. Κ. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟ. Τὰ ἐν-
θαρρυντικὰ λόγια σας μᾶς ἱκανοποίη-
σαν. Τὰ ποιήματά σας, δυστυχῶς, δὲν
εἶναι ὀλότελα ἄρτια. Γιὰ ξαναγράψτε τα.

— ΚΛΕΑΡΧΟ ΜΙΜΙΚΟ (Αἴγιο). Μᾶς
συγκίνησαν οἱ εὐχές σας. Οἱ «Ἐρωτες
παιδιῶν» θὰ δημοσιευθοῦν. Γιὰ ἓνα
πράγμα μόνο ἀποροῦμε μαζὺ σας: Για-

τί ἀδικεῖτε τὸν ἑαυτὸ σας γράφοντας
σὲ ἐβδομαδιαῖα λαϊκὰ περιοδικά; Δὲν
σᾶς τὸ συνιστοῦμε.

— Α. Σ. Μᾶς εὐχαρίστησε τὸ γράμμα
σας. Ἡ «Νέα Ἐποχὴ» θὰ προσπαθή-
σουμε νὰ κοιμηθεῖ. Ἴσως γι' αὐτὸ νὰ
χρειάζονται κι' ὄλων σας οἱ φροντίδες.
Τεύχη σᾶς στείλαμε. Τὰ «Κρεμαστὰ
ρόδια», μὲ φινέτσα γραμμένα. Τὸ ποί-
ημά σας, κατὰ τὴ γνώμη μας, τελειώ-
νει στὰ δυὸ πρώτα του τετράστιχα.
Ἔτσι καὶ θὰ τὸ δημοσιεύσουμε στὸ
ἐπόμενο.

— Η. ΛΟΥΡΑΚΗ (Παλαιοχώρα—Σε-
λύνου). Τεύχος σᾶς στείλαμε.

— Μ. ΣΦΑΚΙΑΝΑΚΗ (Κορήτη). Λά-
βαμε τὴ συνδρομὴ σας. Εὐχαριστοῦμε.

— Γ. ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΟΥ (καθηγητὴ,
ἐνταῦθα). Σᾶς εὐχαριστοῦμε. Οἱ μετα-
φράσεις σας μᾶς ἄρεσαν πολὺ. Θὰ δη-
μοσιευθοῦν.

ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ ΤΗΣ ΗΜΕΡΑΣ

ΤΟ ΣΥΝΑΞΑΡΙ ΤΩΝ ΑΜΑΡΤΩΛΩΝ

ΤΟΥ Μ. ΚΑΡΑΓΑΤΣΗ

Ἡ Κα Μ. CHAMBERLAIN SHOTTON, ἀναλαμβάνει (Ἰπποκρά-
τους 4), παραδόσεις ἀγγλικῆς.

Η ΝΕΑ ΕΠΟΧΗ

ΜΗΝΙΑΙΑ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ ΚΡΙΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΤΕΧΝΗΣ

ΓΡΑΦΕΙΑ : ΔΑΙΔΑΛΟΥ 10

ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΑ : Σ. ΦΩΤΙΑΔΟΥ, ΣΟΛΩΝΟΣ 99.

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ : Μ. ΚΟΥΡΜΟΥΛΗΣ

ΕΠΙ ΤΗΣ ΥΛΗΣ : Α. ΦΑΝΤΑΖΗΣ & Π. ΣΠΑΛΑΣ

ΞΥΠΝΟΥΣΕ Η ΦΥΣΗ

Ξυπνούσε ἡ φύση ὄλη χαρὰ κι' οἱ κάμποι ἀνθοβολοῦσαν
αὐγερινές γάζες ἀχνοῦ πρὸς τὸ ἄπειρο χανόνταν,
ὕμνους τονίζαν τὰ πουλιά· στίς ὀμορφιές τ' Ἀπρίλη
κι' ἐγὼ θλιμμένος κι' ἄφωνος τὰ μῦρα ὄλα ρουφοῦσα
τοῦ ρόδου καὶ τοῦ γιασεμιοῦ κι' ἀνάσανα τοὺς μύσχους
ψυχομεθυστρες πού ἄφηναν στὸ πέρασμά τους οἱ αἶρες!

† ΑΠ. ΜΑΜΜΕΛΗΣ

Σ.Ν.Ε. Τὸ ποίημα τοῦ Μαμμέλη πού δημοσιεύουμε μᾶς παρεχωρήθη ἀνέκδοτο
ἀπ' τὴν οἰκογένειά του. Πρὸς τὸ ἔργο τοῦ ἐκλιπόντος ποιητῆ τὸ περιοδικό μας
τρέφει ἐκτίμηση καὶ συμπάθεια.

ΤΡΙΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΤΟΥ ΚΑΒΑΦΗ

Ἵστερ' ἀπὸ φιλικῆ παρακλήση τῆς «Νέας Ἐποχῆς», πού πιστεύει, καὶ πολὺ σωστά, πὼς μᾶς χρειάζεται καὶ τὸ τελευταῖο, καὶ τὸ πῶ ἀσήμαντο ἀκόμα «ντοκουμέντο», γιὰ νὰ σηματούσουμε μιά γεμάτη ἀντίληψη τῆς σημασίας τοῦ ἔργου καὶ τοῦ ψυχικοῦ «τοπίου» τῶν μορφῶν τῆς Νεοελληνικῆς Λογοτεχνίας καὶ μάλιστα ἐκείνων, πού σήκωσαν γύρω τους τὸν τελευταῖο καιρὸ συζητήσεις καὶ διαμάχες ἀτελεύτητες, δίνω στὴ δημοσιότητα τρία γράμματα τοῦ Καβάφη, πού μοῦ στάλθηκαν ἐδῶ καὶ πολὺν καιρὸ — τότε πού διηύθυνα τὴ Λογοτεχνικὴ Ἐπιθεώρηση «Μοῦσα». Τὰ τρία αὐτὰ γράμματα εἶναι σχεδὸν «ὑπερρεσιακά», ἀναφέρονται στὴν προσπάθεια πού ἔκανε ἐδῶ καὶ δώδεκα — δεκατρία χρόνια ἢ «Μοῦσα» νὰ γνωρίσει στὸ εὐρύτερο κοινὸ τὸ ἔργο τοῦ Ἀλεξανδρινοῦ ποιητοῦ, καὶ στὴν πρόθεσή της νὰ λάβει μέρος σ' ἓνα πανηγυρικὸ ἑορτασμὸ πού σχεδίαζε ὁ Στέφανος Πάργας, καθὼς ὁ ἴδιος ὁ Καβάφης ἀναφέρει σ' ἓνα γράμμα του. Ὡς τόσο δὲν ἔχω τὴν ἀντίληψη, πὼς τὰ τρία αὐτὰ γράμματα καὶ μὲ τὴν ὀλιγολογία τους καὶ μὲ τὴν τυπικότητά τους, δὲ μᾶς ξεσκαπάζουν μερικὲς ἐνδιαφέρουσες πλευρὰς τοῦ «ἀνθρώπου» Καβάφη: Τὸν ἐρμητισμὸ του, τὴν ἀντιρρητορικότητά του, μὰ καὶ τὴν ιδιότητά του νὰ κολακεύεται ἀπὸ κάθε ἐκδήλωση τιμῆς πρὸς τὸ ἔργο του, ὅσο λιτὴ κι' ὅσο μετρημένη κι' ἂν ἦταν. I. M. ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ

Α'.

Ἀλεξάνδρεια

21 Μαρτίου) 3 Ἀπριλίου 1922

Φίλε κύριε Παναγιωτόπουλε,

Ἐλαβα τὸ γράμμα σας τῆς 20ῆς Φεβρουαρίου, καὶ θὰ σᾶς ἀπαντοῦσα

νωρίτερα ἂν δὲν ἦμουν ἄρρωστος τὴν παρελθούσαν ἑβδομάδα.

Μὲ δίδει πολλὴν χαρὰν ἡ ἐκτίμησις τὴν ὁποῖαν ἐκφράζετε γιὰ τὴν ποιήσι μου· καὶ ἡ πρόθεσίς σας νὰ γράψετε μελέτην περὶ αὐτῆς.

Δὲν εἶμαι εἰς θέσιν νὰ σᾶς πῶ ἂν ἐτυπώθηκαν ἢ ὄχι σὲ περιοδικὸ ἢ σ' ἐφημερίδα τὰ ποιήματά μου ὄλα τοῦ 1920 καὶ τοῦ 1921. Ἡ «Σκέψη» ἐδημοσίευσε τὰ ποιήματα «Ἐἶγε Ἐτελεύτα», «Νέοι τῆς Σιδῶνος (400 Μ.Χ.)», «Γιὰ Νῆρθουν—», «Βυζαντινὸς Ἀρχων Ἐξόριστος Στιχουργῶν», «Ἐῦνοια τοῦ Ἀλεξάνδρου Βάλα», «Ἐκόμισα εἰς τὴν Τέχνην». Ἀλλὰ καθὼς ἡ Συλλογὴ μου κυκλοφορεῖ, εἶναι δυνατὸν καμιά ἐφημερίς ἢ κανένα περιοδικὸ νὰ ἐδημοσίευσε καὶ ἀπὸ τὰ ἄλλα τοῦ 1920 καὶ τοῦ 1927—ἢ νὰ δημοσιευθοῦν οὕτω μετὰ πού σᾶς γράφω—χωρὶς νὰ τὸ μάθω ἐγώ.—

Μὲ πολλὴν ἐκτίμησιν,
Κ. Π. Καβάφης.

Β'.

Ἀλεξάνδρεια

8) 21 Ἰουνίου 1922

Φίλε κ. Παναγιωτόπουλε,

Σᾶς εὐχαριστῶ γιὰ τὸ γράμμα σας τοῦ παρελθόντος μηνός, καὶ γιὰ τὴν δημοσίευσιν δυὸ ποιημάτων μου στὴν «Μοῦσα». Ἐπίσης σᾶς εὐχαριστῶ γιὰ τὰ τρία ἀντίτυπα τοῦ τεύχους τοῦ Μαΐου, πού μ' ἐστείλατε.

Σᾶς ἐσωκλείω τέσσαρα ποιήματά μου («Περιμένοντας τοὺς Βαρβάρους», «Τὰ Παράθυρα», «Chè fece. . . il gran rifiuto», «Ὁ Βασιλεὺς Δημήτριος») τὰ ὁποῖα ἐδημοσιεύθησαν πρὶν ἀπὸ τὸ 1908. Ἐφάνηκαν ὅμως καὶ μετὰ σ' ἓνα τεῦχος μου τοῦ 1910. Ἐκτὸς ἀπὸ ἐκεῖ, εἶχαν φανεῖ τὰ ποιήματα «Περιμένοντας

τοὺς Βαρβάρους» καὶ «Τὰ Παράθυρα» κι' ἄλλοῦ (1908, 1909, 1910). Τὸ «Chè fece. . . il gran rifiuto» ἐτυπώθηκε, τὸ 1917, σὲ μιὰ μελέτη τοῦ Κ. Γ. Βοσιμιτζάκη. Ἐνδέχεται, ἄλλωστε, νὰ ἔγιναν, μετὰ τὸ 1908, περαιτέρω δημοσιεύσεις καὶ τῶν τεσσάρων ποιημάτων χωρὶς νὰ τὸ γνωρίζω.

Μὲ πολλὴν ἐκτίμησιν
Κ. Π. Καβάφης.

Γ'.

Ἀλεξάνδρεια,

5) 18 Ἰουλίου 1922

Φίλε κ. Παναγιωτόπουλε,

Ἐλαβα τὸ γράμμα σας τῆς 14) 27 Ἰουνίου, καὶ τὰ τρία ἀντίτυπα τοῦ τεύ-

χους τῆς «Μοῦσας» τοῦ περιέχοντος τὸ ποίημά μου «Ὁ Δημάρατος», καὶ σᾶς εὐχαριστῶ πολὺ.

Γιὰ τὸν ἑορτασμὸ πού γράφετε τοῦτο εἶναι, πρὸς τὸ παρόν, μιὰ ἀπλὴ πρόθεσις, ἓνα σχέδιον τοῦ φίλου μου κ. Στεφάνου Πάργα, τῶν «Γραμμάτων». Δὲν νομίζω ὅτι προσδιωρίσθηκε ἡμερομηνία. Μολοντοῦτο ἔδειξα τὸ γράμμα σας στὸν κ. Πάργα, καὶ ἐσημείωσε τὴν ἐπιθυμία σας.

Μὲ πολλὴν ἐκτίμησιν,
Κ. Π. Καβάφης.

ΑΓΑΠΗ

Μὴ μοῦ μιλάτε πιά γι' αὐτὴν! Ἡ θύμησή της εἶναι σὰν μιὰ παλιὰ ἀνεπούλωτη πληγή.
Ἦρθεν ἓνα φθινόπωρο ἢ ἀγάπη της κι' ἐχάθη προτοῦ τὰ ρόδα ἀνθίσουν στὴ φραγὴ.

Μὴ μοῦ μιλάτε πιά γι' αὐτὴν! Εἶναι καιρὸς νὰ πάρω τὸ γνῶριμό μου δρόμο τῆς σιωπῆς. . .
Νὰ φύγω! Νὰ λησμονηθῶ! Νὰ στήσω μέσ' στὴ λήθη τὴν πίκρα μιᾶς ἀγάπης μακρυνῆς.

Νὰ λησμονήσω; πὼς μπορῶ; Ἀκόμα ἡ θύμησή της βαθεῖα μὲ τυραννεῖ.
Μιλάτε μου μόνο γι' αὐτὴν! Εἶνε γλυκεῖα ἡ ὁδὸν πιότερο ἀπὸ ἠδονή!

Γ. ΤΣΟΥΚΑΛΑΣ

ΜΕΛΕΤΕΣ

Ο ΠΑΛΛΗΣ ΧΩΡΙΣ ΤΟΝ ΜΕΤΑΦΡΑΣΤΗ

Ποιός είναι τάχα ο Πάλλης ο πρωτοκός, ο πρωτότυπος, εκείνος που δεν κάνει γλώσσα, που δεν κάνει ύφος, που δεν πολεμά, παρά εκφράζεται κι αυτός σαν άνθρωπος, όπως όλοι;

Για να τον βρούμε, πρέπει να τον απογυμνώσουμε από τις μεταφράσεις.

Έπειτα, και από το πεζογράφημά του το μοναδικό, με τον τίτλο «Μπρουσός», που είναι απλώς έντυπώσεις από τη Στερεά Ελλάδα. Τότε μένει ο ποιητής.

Μα κι έτσι πρέπει να τον απογυμνώσουμε ακόμα. Τα μισά ποιήματα από τον «Ταμπουρά και Κόπανο», τα «Παιδιάτικα», είναι γραμμένα για την κόρη του, ποιήματα παιδικά.

Στάθηκαν αληθινά ευρήματα για την παιδική μας λογοτεχνία τα «Παιδιάτικα». Ο Πάλλης, πριν να τα γράψει, θά είχε βέβαια μπει στο νόημα της ποιητικής του παιδιού από τους Άγγλους καθώς εξούσε. Στην Άγγλία και πρό πάντων από τον θαυμάσιον εκείνον, τον Στήβινσον, που, τόσο άπιστευτα καθώς θαρρείς ότι σε κατεβάζει στον πραγματισμό, σε δένει στην πιο άγρια τή φαντασία. Τριάντα χρόνια είνε λοιπόν που φάνηκαν, αυτά τα «Παιδιάτικα»; Ίσως και πιο πολλά. Μα από τότε, μόνο τα «Χελιδόνια» του Παπαντωνίου έβγῆκαν αντίξιά τους.

Τα «Παιδιάτικα» με τα «Χελιδόνια» είναι και μένουν το άπαντο της παιδικής μας Φιλολογίας. Άμα απογυμνώσωμε τον Πάλλη από τα «Παιδιάτικα», απομένουν τα «Λογῆς—Λογῆς».

Μα και αυτά πρέπει να τα απογυμνώσωμε πάλι από τις μεταφράσεις, που είναι τουλάχιστον οι μισές; Και τότε, ιδού τέλος τα καθαυτό δικά του, τα πρωτότυπά του σαράντα ποιήματα ακριβώς. Μ' αυτά θά κριθεί στην κρίση την ποιητική. Να φθάνουν άραγε;

Σαράντα ποιήματα φθάνουν να κάμουν έναν ποιητή; Μπορεί και ναί, μπορεί και όχι. Με τον Πάλλη νομίζω το δεύτερο. Είναι πότερο ερασιτέχνης.

Όπως κι αν συμβαίνει σ' αυτά είναι έντελώς προσωπικός. Όλα τα ρούχα, και τα στολίδια, οι πολυτέλειες του κάθε καιρού και τόπου που έφοροῦσε πριν άπάνω του, άφησαν το ισχύ του ποιητικό σώμα άδιαπέραστο. Δεν μυρίζει ούτε Όμηρο ούτε Εὐριπίδη, ούτε Γραφή, ούτε Σαίξπηρ, ούτε και κανέναν άλλο Άγγλο ποιητή. Είνε ο γνήσιος ο Πάλλης.

Ποιός άραγε ο λόγος; Εὐσυνειδησία; Καταφρόνηση; Ποιητική συνείδηση ανεπτυγμένη; Φιλελληνισμός; Άδυναμία; Άγνοια; Δεν μπορώ να το πῶ, άποφασιστικά. Μα την αλήθεια, συχνά μου φαίνεται περίεργο πῶς πέρασε από τέτοιους πειρασμούς ποιητικούς, σαν αυτόν που θά αντιγράψω άμέσως, δίχως να άπλώσει το χέρι να τους κλέψει κάτι:

Μάρτη, ὦ Μάρτη,
γέλα σαν παιδούλα,
και σε μιὰ στιγμούλα
σαν παιδούλα κλάψε.

ἜΩ Μάρτη που σ' αὐτί μου
κελαϊδάς σά νύφη...

Όλόκληρη ἡ άγγλική ποίηση είναι προπάντων στο δίστιχο, κλεισμένη. «Μάρτη, που κελαϊδάς σ' αὐτί μου σαν τή νύφη»—νάτην ὄλη ἡ φωτοσκίαση, ὄλη ἡ άλλοπαρμένη πατρίδα του εὐρωπαϊκοῦ ρωμαντισμοῦ. Τὴν ακούσατε καλά; Και με πόσο γούστο, και πόση στοργή το άπόδωσε ο Πάλλης! Άληθινά, ἤξερε να διαλέγει. Μα δεν ἤξερε—ἢ δεν ἤθελε—να μιμηθεῖ.

Τίποτε από τους Άγγλους δεν επήρε ἡ ποιητική του. Έρχεται μάλλον από τους αρχαίους κλασικούς. Μα προπάντων από το λαό. Άν τὴν θέλετε αὐτὴν τὴν ποιητική του και τὴ μορφολογία, ἐγὼ τὴν εὐρήκα σ' ένα τετράστιχο τῆς «Σοπολιώτισσας», άνυποψίαστη. Είναι:

«Έτσι ὅπως στοῦ Φαλήρου τὸ λιμάνι κάτω
δταν άνέμου γύρω χνάτω δὲ φυσᾶ,
παντοῦ θωρᾶς σπαρμένα στοῦ γιαλοῦ
τὰ πράσινά του χόρτα και χρυσά».

Τέτοια ἡ μορφολογία τέτοιο και το περιεχόμενο.

Υγεία. Λιακάδα. Λεβεντιά. Εὐθυμία.

Ἡ μετρική του, απλή. Άγαπᾶ τους συντόμους, τους ὀλιγοσυλλάβους στίχους, ἐπειδὴ ἔχουν πιο ζωντανό το χρώμα το δημοτικό, κι ἐπειδὴ πηγαίνουν τραγουδιτά. (Τὸ πρώτο συμβαίνει, ἐπειδὴ συμβαίνει το δεύτερο και πάλι, το δεύτερο συμβαίνει, ἐπειδὴ συμβαίνει το πρώτο). Ίδου ἔνας:

Ζουλεύω ἐκεῖνο τὸ χωριὸ
στον κάμπο κάτω,
με τ' άψηλὸ καμπαναριῶ,
τὴν ἐκκλησιά του...

Και άλλος:

Ἔχω μι' άγάπη ντροπαλή
Στυλιανούλα, Στυλιανή.

Μα και τὸν δεκαπεντασύλλαβο, δταν τὸν παίρνει, τὸν τιθασειεί. Τὸν κυβερ-

νᾶ σαν άφεντικό. Μόνο που αὐτὸς δὲ θυμίζει πιά στίχο δημοτικό. Όχι μόνο γιατί δεν είναι στίχος «άπηρησμένος» ὅπως οἱ δημοτικοί.

Ο τυμπανισμός του, ο ρυθμός του, γενικά, οἱ συχνές ἡμιτομές του, οἱ πυκνοὶ χτυπητοὶ του τονισμοί, ὄλ' αὐτὰ του δίνουν και γοργότητα περισσότερη και «διάμετρο» μεγαλύτερη από το στίχο το δημοτικό. είναι δεκαπεντασύλλαβος για μάκρος, για τετράστιχη ζευγαρωτή στροφή. Έπειτα, είναι και πιο εὐαίσθητος, και πιο δουλεμένος και πιο τορνεμένος με τὴ «λίμα», που ἔλεγε ο Σολωμός.

«Ακόμα λάμπει τῆς αὐγῆς στὸν οὐρανὸ
[τ' άστέρι]
«Στὴν πόρτα στέκ' ἡ μάννα μου, και τ
[ξσπρο τῆς τ' άχειλι]
«Όλ' ἡ βουλή τῶν προεστῶν στοῦ μόλο
[συναγμένη]

Και τα λοιπά.

Τὰ θέματά του; Τρία. Ἡ πατρίδα, ο ἔρωτας, ἡ σάτυρα.

Μέσα σε σαράντα ποιήματα, δέκα πατριωτικά δεν είναι, πιστεύω λίγα.

Και τι πατριωτικά! Άληθινά, στα τελευταία εικοσιπέντε χρόνια, δεν ἔχουν γραφτεῖ ποιήματα θερμότερα, μα και ποιητικότερα συνάμα, για τὴν πατρίδα, ὅπως το «κλεφτοτραγούδο», ο «Μεσολογγίτης», ο «Χωρισμός». Ο Πάλλης, ἄ! είναι αληθινὸς πατριώτης. Κι ὅταν ἐνθουσιάζεται κι ὅταν πικραίνεται και αναστενάξει και καταριέται κι άπειλεῖ («Κηβισσά», «Κανάρης», «Γκιώνης», «Όμαλός»), ο τόνος του δεν ἔχει από ρητορικά ούτε ἴχνος. Μόνο στὸν ἔρωτα δεν ἔχει πατρίδα. Σοπολιώτισσες και Κορφιάτισσες μαζί με Μισσιριώτισσες και Καταλάνες. Καβαλουριώτισσες και Ρουμελιώτισσες μαζί με Άρβανίτισσες και Βρετανοπούλες. Πατρινιές και Χιώτισσες μαζί με Πολίτισσες και Τουρκάλες. Τέτοια είναι τὰ ἔρωτικά του ποιη-

ματα—πῶς νὰ τὸ πῶ; Γεωγραφικά.

Εἶναι κάτι σὰν μιὰ συλλογὴ ἀπὸ κάποιον—ποστὰ ἀπὸ μιὰ γυναῖκα τοῦ κάποιου. (Ὡς τόσο, δὲν ὑπάρχουν σχεδὸν ἀνάμεσά τους διαφορές. Κάτω ἀπὸ τὶς δώδεκα ὁμορφιές τοῦ κόσμου εἶναι μιὰ ἢ πολυπρόσωπη κι' ἡ μοναδική—ἡ γυναῖκα, ἢ, καλύτερα, ὁ ἴδιος ὁ ποιητής. Ἡ ὁμορφιά τους, ὁλωνῶν, εἶναι ἡ ἐξωτερική, ἡ διακοσμητική.

Μερικὲς, τὶς στολίζει, σὰν ἐξαίρεση, ἡ πίστις κι' ἡ ντροπαλωσύνη. Ἔτσι, κατὰ μέγα μέρος εἶναι τὰ ἀπεικονίσματα ἐνὸς ἔρωτος ὑγιούς, γοργοῦ, ἀνήμερου, καὶ ἄπιστου. Ἄλλο ὑπόστρωμα δὲν ὑπάρχει.

Ἔπειτα ἡ σάτυρα. Ἡ σάτυρα εἶνε, κατ' οὐσίαν, δύο εἰδῶν. Ἡ σάτυρα τοῦ ὑγιούς κι' ἡ σάτυρα τοῦ ἀρρώστου. Ἡ πρώτη εἶναι φιλολογικὴ γελᾶ. Ἡ δεύτερη εἶναι ἀνθρώπινη καίει. Ὁ Πάλλης ἔχει τὴν πρώτην.

Γελᾶ, τὸ συνηθέστερον μὲ καλωσύνη κάποτε μ' ἀπροσεξία. Αὐτὰ τ' ἀπρόσεχτα γέλοια, ποὺ εἶναι γιὰ τὸν ἄνθρωπον τὸν Πάλλη φυσικά, δὲν ταιριάζουν ὅμως ἄλλο τόσο καὶ μὲ τὸ ἔργο του.

Καταντοῦν παρατονίες. Χονδροειδεῖς ρεαλισμοὶ («Ψαροθάλασσα»).

Παρομοιώσεις τ' ὀλιγώτερον ἀπροσδόκητες («Χοντροῦλα»), εἰρωνεία μὲ γροθιά σιδερένια. Ξέσπασμα τῆς φυσικῆς ὑγείας καὶ τῆς αὐτοπεποιθήσεως εἶναι ἡ κακία, τὸ ἔξω. Μὰ πρέπει, νομίζω πάντα νὰ ὑπάρχει κάποια διαφορὰ ἀνάμεσα στὴ ζωὴ καὶ στὴν τέχνη. . .

Αὐτὰ εἶναι τὰ ποιήματα τοῦ Πάλλη.

Τὰ διάβασα νεώτατος, κι' ἀπὸ τότε ὡς τώρα δὲν τοὺς εὗρηκα τίποτε νεώτερον, μήτε καλόν, μὰ μήτε κακόν, κάθε φορά ποὺ τὰ ξαναδιαβάζω. Πολλά, μὲ τὰ φυσικά τους ρυθμικά μοτίβα, μὲ τὸν ὀμαλόν τους ρυθμό. μὲ τὴν κανονικότητα τῆς στροφῆς τους, μὲ τὴν «ἐπιτυχημένη» τους τὴ γλῶσσα, προσφέρονται κι' ὅλας στὴ μνήμη αὐθόρμητα κι' ἀπομνημονεύονται ἄκοπα. Ἐνας νέος κερδίζει πολλὰ ἂν διαβάσει τὸν «Ταμπουρά καὶ Κόπανο», σὰν εἶδος μαθήματα ἐφαρμοσμένης κανονικῆς Ποιητικῆς καὶ Στιχογραφικῆς.

Κερδίζει ἀκόμα κι' ἀπὸ τὴν ἐπικωνωνία μὲ μιὰ ποιητικὴ προσωπικότητα: δὲν εἶναι μεγάλη, δὲν εἶναι πολὺπλευρῆ, γιατί—τὸ ξαναλέγω—ὁ Πάλλης ὁ ποιητὴς εἶν' ἐρασιτέχνης. Ἄλλ' εἶναι ἀνάγλυφη καὶ ξεχωριστή.

Στὴν προσωπικότητα τοῦ Πάλλη ξεχωρίζει ποιά διαφορὰ ὑπάρχει ἀνάμεσα στὴν ἔμπνευση γιὰ ποίημα καὶ στὴν ὄρεξη γιὰ ποίημα. Αὐτῆ, τὴ δεύτερη, τὴν εἶχε ὁ Πάλλης. Ὅποιος δὲν τὴν καταλαβαίνει ἀκόμα αὐτὴ τὴ διαφορὰ, ἂς ξαναδιαβάσει τὸν Πάλλη, κι' ἔπειτα ὅποιονδήποτε ἄλλο ποιητὴ μας.

ΤΕΛΛΟΣ ΑΓΡΑΣ.

N. A. NEKRASOV

(1821—1877)

ΟΙ ΣΤΙΧΟΙ ΜΟΥ

Ἦ οἱ στίχοι μου ποὺ μάρτυρες στεκόσθε ζωντανοὶ
Σὲ κόσμους ἀπὸ δάκρυα χυμένα τραγικά,
Γεννιέστε στὶς μοιραῖες στιγμὲς ποὺ πνέουν ἑκστατικά
Οἱ ἀνυπάκουες θύελλες, δονώντας τὴν ψυχὴ
Καὶ κρούετε τῶν ἀδιάφορων ἀνθρώπων τὶς καρδιές.
Ὅπως χτυποῦν τὰ κύματα στῶν βράχων τὶς πλαγιές.

ΣΠΟΡΕΙΣ

Ἦ σπορέα τῆς γνώσης στοῦ λαοῦ τὸν ἄγρό,
Μήπως βρήκες τὸ χῶμα στερεμένο, ξερὸ;
Μήπως ἦσαν οἱ σπόροι σου σάπιοι;
Μὴ φοβάται ἡ καρδιά σου; ἢ δὲν εἶσαι ἰσχυρὸς;
Ὁ καρπὸς τῆς δουλειᾶς σου εἶνε τόσο νωθρὸς,
Ποῦ ἄλιως θὰ τὸν βγάζανε κάποιοι.

Ποῦ λοιπὸν εἶστε ὅλοι σεῖς οἱ ἄνθρωποι οἱ ἱκανοί,
Μὲ μορφὲς θαρραλέες καὶ μὲ πίστη τρανὴ
Καὶ γερούς στὸ πανέρι σας σπόρους;
Τὴ δουλειὰ προχωρήστε τῶν σπορέων τῶν δειλῶν,
Σπειρτε Δίκην κι' Αἰώνιο γιὰ καλὸ τῶν πολλῶν,
Δίχως σκέψεις πολλές, δίχως ὄρους.
Κι' ὁ Λαὸς τῆς Ρωσσίας ποὺ νογᾶ τὸ σωστό,
Ἄπο μὲς' στὴν καρδιά του θὰ σᾶς πεῖ εὐχαριστῶ.

ΠΟΛΕΜΟΣ

Ἀκούγοντας ν' ἀπαριθμοῦν τὶς φρίκες τοῦ πολέμου,
Γιὰ κάθε νέο θῦμα του στῆς μάχης τὸ σωρό,
Ὁ οἶκτος μου δὲ στρέφεται στὸ φίλο, ἢ στὴ γυναῖκα
Ὁ οἶκτος μου δὲ στρέφεται στὸν ἥρωα τὸ νεκρό.
Γιατὶ κι' αὐτὴ ἡ γυναῖκα του θὰ παρηγορηθεῖ
Κι' ὁ φίλος ὁ καλλίτερος τὸ φίλο θὰ ξεχάσει
Μὰ ὑπάρχει κάπου μιὰ ψυχὴ ποὺ θὲ νὰ λυπηθεῖ
Καὶ θὰ θυμᾶται πάντοτε ὡς που στὸν τάφο φτάσει.

Ἄνάμεσα στοῦ βίου μας τὴν τόση ὑποκρισία
Τὶς τόσες χυδαιότητες, τὰ τόσα του φαρμάκια,
Τὰ μόνα δάκρυα ποῦνιωσα, ἱερὰ σὰν ἱκεσία,
Στὸν κόσμον αὐτὸ εἶν' τὰ δάκρυα μανάδων φτωχῶν.
Αὐτὲς ποτὲ δὲ λησμονᾶν τὰ δόλια τους παιδάκια
Ποὺ πέφτουνε στὸ σάλαγο τῶν πιὸ σκληρῶν μαχῶν
Καθὼς ἢ ἰτιά ἢ κλαίουσα ποτὲ τῆς δὲ μπορεῖ
Νὰ ὑψώσει τὰ κλωνάρια τῆς ποὺ γέρνουν πρὸς τὴ γῆ.

(Μετάφραση)

ΑΓΓΕΛΟΣ ΔΟΞΑΣ

ΔΙΗΓΗΜΑ

Η ΒΕΛΟΥΔΕΝΙΑ ΦΩΝΗ

Τρία χρόνια . . . Και να προσπαθώ να πλησιάσω τον εαυτό μου, ναρθω σ' έπαφή μαζί του - και με τους πολλούς - πώς του ρουζίζα όσο έτριβα τόνα στ' άλλο χέρι, όσο για ν' ανάψω πυρκαϊά. (Καυμένη πού θ' ανάψης πυρκαϊά). "Οποιοσ άλλος θάπρεπε να μειδιούσε. "Εστω! Παρακολούθησε το χέρι μου καθώς δείχνω. Λοιπόν, ποτέ δεν ήμουν τόσο βέβαιος πώς μια τρίχα πίσ' από τον τοίχο μου, δεν κατοικούσε ψυχή. Τώρα δεν ξέρω.

"Οξω έπλυνεν ο 'Ηλιος τὰ πλακόστρωτα και τις σκεπές μ' ένα γλυκερό δλοκάθαρο φώς. Είχαν πέσει πολλές βροχάδες εκείνη τή χρονιά. Ποτέ δεν θυμούμαι τὸ χιόνι νὰ είχε κατεβή τόσο χαμηλά. Βέβαια πὸς εἶχε λυώσει, μὰ στις κώχες τῶν κόκκινων σπιτιῶν και στις γωνιές ἀσπρολόγοῦσε ἀκόμη. Κι ἦταν ἕνα χνουδάτο φέγγος πὸς ἔτρεμε ἀπ' τὴν διαφάνεια. . . τὴν τόση διαφάνεια. . .

"Υστερα ὅλα ἦταν σὰν πρῶτα. Ἐγὼ πᾶσιζα νᾶρθω σ' έπαφή με τὸν εαυτό μου και τὸ γυναικίεο τακουνάκι, π' ἀνεβοκατεβάξει πολλές φορές τὴ μέρα τὴ σιδερόσκαλα, σταμάτησε στὸ πλατύσκαλο.

"Ετσι κάνει. Βάζει τὸ μάτι στὴν κλειδαρότροπα. Λέω πὸς τὸ βάζει. Μ' ἔρεθίζει ν' ἀνοιξω και νὰ τῆς φωνάξω κατὰ πρόσωπο «Κυρία μου!»

"Ανεβαίνει. Πίσω ἀκούστηκε ἡ βαρεία πατοῦσα τοῦ ἄντρα. Πολλές φορές ἀνοιξα προφυλακτικά τὴν πόρτα και πρόφτασα τὸν ἄντρα νὰ δσμίζεται τὸ θηλυκό του. Ἦταν πηχτὴ νύχτα και ἡ σκάλα ἡ σπειρωτὴ σὰ νὰ τοὺς ρουφοῦσε πρὸς τὸν ψυχρὸν οὐρανό. Ἄδύνατο νὰ ξεχωρίσω πὸς τελείωνε τὸ σκοτάδι

και πὸς ἀρχίζαν αὐτοί. Και τώρα, θᾶναι πρῶτα ὁ ἕνας και πίσω ὁ ἄλλος.

Στὸ γύρισμα τῆς σκάλας ἔσβυσαν τὰ βήματά τους. Ἄπόμεινε μονάχα μιὰ ὁσμὴ ἀπὸ μῦρο και σάρκα. Μιὰ νύχτα ἀνεβοκατέβηκαν πολλοὶ ἄνθρωποι πολλές φορές. Μέτρησα στὴν ἀρχὴ ὅσπου ἀπόκανα και κοιμήθηκα. Τὸ πρῶτὸ ξαναμέτρησα. Εἶναι οἱ ἄνθρωποι πὸς καθυονται στις στέγες τῶν σπιτιῶν.

"Όλα ἦταν σὰν πρῶτα. Και ὁ ἥλιος πὸς ἔπλυνε τὰ πλακόστρωτα και τις σκεπές και τὰ βελουδένια πρόσωπα τῶν κοριτσιῶν πίσ' ἀπ' τὰ θαμπὰ τζάμια τῶν παραθυριῶν. Ὑστερα μιὰ βαρεία κάσα πὸς ὡς φαίνεται δὲν ἔμπαινε ἀπὸ κάποια πόρτα και ἡ ξανθιά φωνούλα.

"Ο ἄντρας ἔβρισε γιὰ τὴν κάσα πὸς δὲν ἔμπαινε. Ἡ βελουδένια φωνὴ δὲν ἀκούστηκε πιά. Μονάχα πὸς εἶχε θαμπώσει τὸ γυαλὶ νὰ γράψης ἀπάνω. Εἶχαν λουφάξει τὰ πουλιὰ και τὰ κορίτσια κι' ἔπεφταν γροίζα λερωμένα κρύσταλλα ἀπ' τὸν οὐρανό. Ἐπῆξε τὸ χνῶτο.

(Καυμένη πὸς θ' ἀνάψης πυρκαϊά). Και πέρασαν πολλὰ λεφτὰ πὸς δὲν ἀκούγα ψυχὴ, πὸς τὸ κρὺο εἶχε δυναμώσει, πὸς παρατηροῦσα μιὰ καμινάδα: εἶναι παράξενη, σὰν ξιφολόγη πὸς σημαδεύει τὴν καρδιὰ τ' οὐρανοῦ. Ἄπὸ μέσα τῆς βγαίνει μιὰ θυσία μάταιη ἀπὸ σάρκα ψημένη.

"Όστε κατοικήθηκε τὸ διαμέρισμα πλάι μου, ὡστε θᾶναι ψυχούλες. . . Ἐκτὸς πὸς τὸ χνῶτο τῶν ἀνθρώπων θᾶ ζέσταινε τοὺς τοίχους μου, ἦταν και ἡ πόρτα. Στὴν ἀνάγκη θᾶνοιγα μιὰ τρύπα. Ὁραῖο ν' ἀνοιγῆς μιὰ τρύπα στὴν πόρ-

τα ἑνὸς ἄλλου. Ὑστερα θᾶ φώναζα στὸ κορίτσι πὸς μοῦ κρεμνᾶ τὴ γλώσσα πίσ' ἀπ' τὰ θαμπογυάλια: «Δεσποινίς, δέκα χιλιάδες χρόνια βασιλεύετε πάνω στὴ γῆ και δὲν πᾶ καταφέρετε ἀκόμη νὰ μὴν κρυώνετε». Ἄλλοίμονο, αὐτὴ ἡ γατοῦλα με τὰ ρουμπίνια στὰ μάτια με χλευάζει. Τὶ μαρτύριο νὰ πρέπη νὰ βλέπης. Λοιπὸν θᾶνοιγα μιὰ τρύπα. Ἐτσι κάνει ἡ γυναῖκα τῆς σκάλας. Σκέφτηκα γι' αὐτὴν πολλές φορές. Θᾶναι ὡς φαίνεται καμιά ἐργάτρια πὸς δὲν τὰ καταφέρει μονάχα με τὸ μεροκάματο. Εἶχε και παιδί. Ἐνα ἀγόρι ὡς ἔξη χρονῶν πὸς τὴν βοήθαγε κάθε Σαββατόβραδο. Σήκωναν μαζί ἕνα μεγάλο γουβᾶ νερό και τ' ἀνέβραζαν ὡς τὸν οὐρανό. Ἄμέτρητες φορές ἀνεβοκατέβαιναν. Ἦταν βαρὺς ὁ γουβᾶς κι' εἶχαν κρεμάσει τὴ γλώσσα τους. Στὸ δικό μου τὸ πλατύσκαλο σταματοῦσαν. Ὡς μιὰ ὦρα χουχούνηζαν. Ἐβηχαν και σχίζονταν ὁ χασὸς ἀπ' τὴν ψυχὴ τους και μέσα μου ἀνοιγε μιὰ καφτὴ πληγὴ.

Στερνὰ ἀνέβαιναν, . . ἀνέβαιναν και χάνονταν στὰ θολὰ ὕψη τῶν σπιτιῶν. Μιὰ μέρα τὸ πεινασμένο μάτι μου πρόφτασε τέσσερα ποδάκια - Ἦταν στὸ ἀψηλότερο γύρισμα τῆς σκάλας - Τὰ δυὸ ἦσαν ξεφτισμένα ἀπ' τὴν παγωνιά, κατακόκκινα σὰν τὴ φωτιά: Τὸ παιδί. Τὰ ἄλλα μεταξωτά: Ἡ ἡτέρα! Οἱ ἄνθρωποι εἶχαν ἀνακατευτῆ με τὰ σίδερα και με τὴν ὀμίχλη. Ἐρριχνε χιονόνερο σὰν και τώρα πὸς τὸ τζάμι μου κλαίει. Τὰ θερμὰ κορίτσια τρύπωσαν μέσ' στὴ θαμπὴ κάμαρη με τοὺς φοιτητές. Ἐσπασε κάποιο ἔπιπλο στὸ πλαϊνὸ δωμάτιο. Ὁ ἄντρας μασάει μιὰ βροσιά, ὕστερα χαϊδεύει και . . . Δὲν μπορῶ νὰ πῶ. Μὰ ἡ βελουδένια φωνὴ δὲν ἀκούγεται. Ὅλα θαρεῖς, ἡσυχάζουν. Ὅμως ὄχι, γιατί οἱ ἄνθρωποι σὲ λίγο ἀρχίζουν νὰ στήνουν κρεββάτια, νὰ μπύχνουν

καρφιά μέσ' στὸν τοῖχο μου, νὰ βρίζουν, νὰ σούρνουν τραπέζια, ν' ἀνοικοκλείνουν μπαούλα και νὰ φιλιούνται. Ὅλα τοῦτα γινόντουσαν μέσ' στις φωνές τῶν παιδιῶν πὸς ἀνοιγαν πόρτες κι' ἔτρεχαν ἀπὸ κάμαρη σὲ κάμαρη. Ἡ χοντροὴ φωνὴ ἔλεγε: «Καθῆστε ἡσυχα!» Ἡ βελουδένια κυλοῦσε σὰν τὸ λάδι ἀνάμεσ' ἀπ' τις χαρμάδες. Σὰ νὰ μᾶς χώριζε ἕνα τούλινο παραβάν. Ἐτσι, ἀκούγα και τὸν ἐλάχιστο ψίθυρο. Σὲ λίγο ἀναψαν φῶτα κι' ἐγὼ κατορακύλησα μέσ' στὸ σκοτάδι τῆς αὐλῆς. Ἐρριχνε παγωμένο χιονόνερο. Δὲν εἶχα πάλτὸ και τὰ ρούχα μου ἦταν καλοκαιρινὰ. Ἐξ ἄλλου τὰ παπούτσια μου ἔβαζαν πολὺ νερό. Κι' ἔβρεχε πυρωμένα καρφιά ὁ θεὸς και με μαστίγωνε. . . με μαστίγωνε. . . Ὑστερα μιὰ μάνα με τρία μωρὰ πὸς κάθεται μέσ' στὸ παγωμένο αὐλάκι τοῦ δρόμου. Ἐμεῖς ὅλοι. Τὸ ὑπόγειο με τὰ νερά, τὴν πνιγερὴ κνίσα και τοὺς κουρελιῆδες. Στὴν κοιλιά μου ἔβαλα ἕνα μαῦρο λερωμένο ζουμί και ἔτρεξα πρὸς τ' ἀπάνω, πρὸς τὴ βελουδένια φωνὴ. Φωτιὰ τὰ παγωμένα σίδερα κι' ἄνθρωποι πὸς κατοικοῦν πάνω στις στέγες τῶν σπιτιῶν. Ἦταν πίσω οἱ ἄντρες με τὰ χέρια στις τσέπες, με σηκωμένους τοὺς γιακάδες. Ὁ κρὺος οὐρανοῦς ἔρριξε ἕνα σπειρωτὸ πλοκάμι και τοὺς ρουφοῦσε ἀψηλά.

Εἶδα τὴν ἀβέβαιη σιλουέτα τῆς γυναίκας νὰ περνάει τὸ γιοφύρι ἀπ' τὴ μιὰ στέγη στὴν ἄλλη. Τὸ τακουνάκι τῆς χτυποῦσε πάνω στὸ σκοτεινὸ κρύσταλλο τ' οὐρανοῦ.

"Υστερα ξύπνησα πολλές φορές τὴ νύχτα ἀπ' τὸ θόρυβο ποῦκαναν οἱ καινούργιοι νοικάρηδες στὸ πλαϊνὸ διαμέρισμα.

"Ο θόρυβος ἦταν, πιάτα πολλά, μαχαίροπήρουνα, κρασί, μρωδάτα τσιγάρα, γέλια, κι' ὁ θρηῆνος ἑνὸς κρεββατιοῦ.

Στερνά, αγωνία, σιωπή, σκοτάδι. Μὰ οἱ ἄνθρωποι στὸ πλαῖνὸ δωμάτιο δὲν ἤσυχασαν ἐκεῖνο τὸ βράδυ. Ὑστερ' ἀπὸ τὰ μεσάνυχτα ἔβαλαν ὡς φαίνεται φωτιὰ πολλή γιατί τὸ δωμάτιό μου ἔγινε ζεστὸ ὅσο ποτέ. Ἐγὼ πὺν ὡς ἐκείνη τὴν ὥρα τουρτουρίζα, κάτω ἀπ' τὰ παγωμένα σεντόνια, αἰσθάνθηκα νὰ χύνεται σ' ὄλο μου τὸ κορμί ἕνα γλυκὸ ἠδονικὸ θάλπος. Τὴν ἴδια στιγμή πλημμύρησαν τὸ δωμάτιό μου λιγωτικὲς μυρουδιὲς ἀπὸ ἀχνιστὰ φαγητά, ἀκριβὰ ποῦρα καὶ βελούδινες φωνές.

Πέρασα ὄλο τὸ μαρτύριο τοῦ ἀνθρώπου πὺν τὸν χωρίζει ἕνα τούλινο παραβάν... Ὡς τ' αὐτὶ μου ἔφτανε ἡ ἀπαλή ἀνάσα τῆς βελουδένιας γυναίκας. Τὸ πρῶτ' ὄλα σταμάτησαν μαζί με τὶς μυρουδιὲς καὶ τὸ παράπονο τοῦ κρεββατιοῦ. Μονάχα ἡ ἀνάσα τῆς γυναίκας πὺν κοιμᾶται πίσ' ἀπ' τὸν τοῖχο μου...

Μιὰ μέρα ἔνοιωσα πὺς παντοῦ με κυνηγοῦσε αὐτὴ ἡ φωνή. Θᾶναι, εἶπα, ἔτσι κι' ἔτσι. Τὴν ἔπλασα κιόλα. (Τῆς φύσηξα καὶ τὴν πνοοῦλα μου). Ξανθιά, μελίχροα μάτια φεγγερά καὶ ἀπλᾶ σὰν τὴ μέρα.

Κι' ὄλο ἔρογγε χιόνι, ὡς πὺν παγώσανε τὰ πουλιὰ ὡς πὺν ἔσπασε τὸ γυαλί. Καὶ πίσ' ἀπ' αὐτὸ τὸ θαμπογυάλι ἡ μικρὴ με τὰ ρουμπίνια στὰ μάτια. Ἐκανε με τὸ δάχτυλο ἕνα σταυρὸ πάνω στὸ τζάμι. Σὰ νὰ παίξει με τὸν χειμῶνα, σὰ νὰ μοῦ γιέφει. Καὶ τρέχει στὴν κάμαρη με τοὺς φοιτητές. Κοιμοῦνται μαζί κορίτσια με ἀγόρια, παίζουν καὶ μελετοῦν. Κάποτε κλαῖνε. Ἀκούω πὺν κλαῖνε. Ἐβαλα τὸ μάτι στὴ ραγάδα. Ἐνα θερμὸ χνουδάτο φιλί. Τίποτε. Τὶ μαρτύριο, δημιουργέ, φωνάζω. Ὑστερα πάλι μέρες στὴ σειρά χιόνιζε. Γκρίζες ζοφερὲς καταχνιὲς σέρνονταν πάνω στὶς σκεπές. Κάπνιζαν καὶ μύριζαν χῶμα βρεμμένο. Ὡς πὺν ἔσπασε ἡ μπόρα

καὶ σπύθισε πάνω στὰ πλακόστρωτα.

Οἱ ἄνθρωποι κλεινόντουσαν στὰ σπῖτια πολὺ νωρίς. Ἦταν μιὰ τέτοια νύχτα πὺν εἶχαν ἀνοίξει οἱ οὐρανοὶ κι' ἦρθε ἡ γυναίκα τῆς σκάλας.

Ἦτανε μούσκεμα κι' ἡ φωνή τῆς πολὺ ραϊσμένη.

«Θὰ με πνίξει ὡς πὺν ν' ἀνέβω ἐκεῖ ψηλά. Ἐδειξε τὴ σκουριασμένη στέγη πὺν κρέμεται μέσ' στὴν ὀμίχλη τ' οὐρανοῦ.

- «Μὲ συγχωρεῖτε» - «Τί λέτε, περάστε!» - «Συγγνώμη» - «Μὰ περάστε, σὰς λέω» - «Αὐτὴ ἡ σκάλα...» - «Ναί, αὐτὴ ἡ σκάλα...» - «Τί λέτε πὺν μπαίνω πρῶτη φορὸ σπῖτι σας;» - «Τί λέω; Τίποτε. Θὰ σὰς πνίξει ἡ μπόρα» - «Ὡστε νὰ περάσω;» - «Καθῆστε» - «Θὰ σὰς βρέξω τὸ πάτωμα. Ἄγιε θεέ, θὰ σὰς κάνω νερά» - «Σὰς λέω καθῆστε ὡς πὺν νὰ περάση» - «Ναί, ὡς πὺν νὰ περάση».

Ἄν ἄλλαξα; Δῆτε! Ἐἶχε κολλήσει στὴ γάμπα τῆς ἡ μεταξωτὴ κάλτσα κι' ἀπ' τὴν ἄλλη μεριὰ τοῦ τοίχου ἡ φωνὴ ἀκούστηκε πὺν ἀπαλόχη, πὺν βελουδένια. Ἄπ' τὶς χαραμάδες χύθηκε πάλι ἡ ζέστη.

- «Ὡστε κατοικήθηκε! ...» - «Ναί, εἶπα, κατοικήθηκε» - «Τὴν εἶδατε;» - «Τὴν ἀκούω» - «Τὴν ἀκοῦτε;» (Καὶ ἔσπασε σὲ τρελλὸ γέλιο, κι' ἦταν βρεμμένη ὡς ἂν μπαμπάκι) - «Ὡστε τὴν ἀκοῦτε... Καὶ σὰς φτάνει;» - «Ναί, με φτάνει. Μὰ γίνετε μουσικίδι, τί γελᾶτε;»

- «Καὶ εἶναι πλούσιοι;» - «Ὡς φαίνεται... Μὰ μπῆτε πὺν μέσα, σὰς παρακαλῶ θὰ βραχῆτε».

- «Τί, βράχηκα κιόλα. Βελουδο λοιπόν, ζέστα, καλὲς μυρουδιὲς» - «Τί εἶπατε; Μυστήριον» - «Καὶ ἔρωτας!» - «Ἄχ, πόσος ἔρωτας πλάι σας;» - «Μὴ χτυπάτε, σὰς παρακαλῶ, μὴν κάνετε ἔτσι. Δὲν κάνει ν' ἀκούσουν» - «Ὅριστε πὺν δὲν κάνει» - «Μὰ τρελλαθήκατε;» - «Πολὺ

πλούσιοι κι' ἔρωτευμένοι. Ὡ! μιὰ σόμπα γιὰ τὸν ἔρωτα» - «Πὺς τὰ ξέρετε σεῖς ὄλ' αὐτά;» - «Νιόπαντροι, αὐτὸς δὲν ξεκολλάει ἀπ' τὸ στρώμα τῆς. Κάθουμαι θὰ πῆτε ἀψηλά. Περνάω τὸ γιοφύρι μὰ τὰ ξέρω. Ἐλάτε στὴ σοφίτα!» - «Τρελλαθήκατε;» - «Ξέρετε ἂν ἔχουν παιδιά;» - «Τί σὰς νοιάζει; Μὰ μπῆτε λοιπόν καὶ ξεπάγιασα» - «Ὡραῖο τὸ κάδρο σας. Ἐλάτε, μὰ ἔλάτε στὴ σοφίτα» - «Ἐσεῖς δὲν ξέρετε τί λέτε. Καὶ κολλᾶτε ἀπάνω μου καὶ σουρώνετε. Τί ὑγρασία, τί νερά!.. Ἀφήστε τ' ἀστεῖα» - «Τί παριστάνει λοιπόν; Ὁ Ἰησοῦς δείχνει τὸν δρόμο. Καὶ ὁ διάβολος; Ποῦ εἶναι ὁ διάβολος;» - «Σιγότερα, σὰς παρακαλῶ» - «Χά... χὰ... τὴν φοβάστε λοιπόν;» - «Ὁχι μὰ δὲν κάνει σὰς λέω. Μὴ με τραβάτε. Μὰ τρελλαθήκατε;» - «Ἐλάτε!» - «Καὶ τὸ κρῦο... καὶ ὁ χειμῶνας;... Καὶ οἱ ἄνδρες;» - «Τί σὰς μέλλει; Μὴ χάσετε τὴ ζέστη σας, τὴ φωνὴ τῆς... Αὐτὴν, ναί, αὐτὴν! Καὶ τὸ ροζ ἀμπαζούρο... Κι' ἔμένα, δὲν με λογαριάζετε;» - «Μὴ με τραβάτε ἔτσι! μὴν κολλᾶτε ἀπάνω μου... Τί κρῦο... τί νερά!..

- «Ἐλάτε! καὶ με συνεπῆρε στὰ θολὰ ὕψη τῶν σπιτιῶν. Οἱ ἄντρες ἀνέβηκαν στὴ σοφίτα κι' ἦμουν με τὴ γυναίκα. Κανένας δὲ μίλησε. Μόνον πὺν ἦταν χωμένοι μέσ' στὶς ξεβαμμένες ρεμπούμπλικες καὶ φοροῦσαν στὸ λαιμὸ χοντρά σάλια. Ἐβηχαν καὶ κάπνιζαν. Μύριζαν παλῆν ροῦχο καὶ χειμῶνα.

Ὑστερα τὸ δωμάτιό μου ἦταν κατάψυχρο κι' ὡς τὰ ξημερώματα δὲν ἔλεισα μάτι. Δὲν μπορῶ νὰ πῶ πὺς ἦμουν μὰ σὰ νὰ εἶχα τρόμο σὰ νὰ ἦτανε νὰ σβύση ἀγάλια-ἀγάλια. Καὶ στὸ γειτονικὸ δωμάτιο, τίποτε. Κι' οὔτε ζέστη, οὔτε μυρουδιὲς, οὔτε ἀνάσες... Μὰ δὲν κατοικήθηκε λοιπόν; Τί κρῖμα!.. τί κρῖμα!.. Ἀγρύπνησα νύχτες ὀλάκαιρες γιὰ ν' ἀκούσω. Σηκωνόμουνα, κολλοῦσα τ' αὐ-

τὶ στὸν κατάψυχρο τοῖχο. Θαρροῦσα πὺς ἀκούγα μὰ τίποτε. Ἐτσι πέρασα χειμωνιάτικα βράδια ν' ἀποζητῶ τὴ βελουδένια φωνή... Ὡς πὺν ὁ ἥλιος ἔπλυνε πάλι τὰ πλακόστρωτα καὶ τὶς σκεπές μ' ἕνα ὀλοκάθαρο φῶς. Τὰ χελιδόνια ξαναγύρισαν. Τὰ κορίτσια ἦτανε με διάφανα πουκαμισάκια μπρὸς σὲ καθρέφτες. Μισόγυμνα, ἄφηναν τοὺς φοιτητές νὰ τ' ἀγκαλιάζουν καὶ νὰ τὰ τραβᾶν σὲ λόφους ἰσκερούς. Τὰ τζάμια ἦταν διάφανα. Ἡ γυναίκα τῆς σκάλας εἶχε πέσει ἀπ' τὴ σκουριασμένη στέγη στὴν αὐλή. Ὅλοι ἄκουσαν τὸ φοβερὸ ντουκ! πὺν ἔκανε τὸ ἄσπρο σῶμα πάνω στὶς πλάκες. Εἶπαν: «Κάποιος θᾶναι τῆς σοφίτας».

Τὴν ἴδια νύχτα πὺν σκοτώθηκε ἡ γυναίκα τῆς σκάλας, χύθηκε ἀπ' τὶς ραγάδες τῆς διάμεσης πόρτας ἡ βελουδένια φωνή. Ἦτανε ζεστὴ σὰν τὴν ἄχνα. Ὅλη τὴ νύχτα ἔμεινε νεκρὴ πάνω στὶς πλάκες τῆς αὐλῆς ἡ γυναίκα τῆς σκάλας. Ὅλη τὴ νύχτα με χᾶιδε ἡ βελουδένια φωνὴ τοῦ πλαῖνοῦ δωματίου. «Ὡστε ξαναγύρισαν!.. «Καὶ θ' ἀνάβουν φῶτα καὶ θὰ ξεκύνουν μυρουδιὲς καὶ θᾶναι ὁ τοῖχος μου ὄλος ἕνα χτυποκάρδι ζεστό. Ὡστε ξαναἤρθαν!»

Ὅλη τὴ νύχτα ἔρωτεύονταν οἱ ἄνθρωποι πλάι μου ἐνῶ ἕνας θάνατος ἦταν ἐαπλωμένος στὴν αὐλὴ μας.

«Θὰ φοράει μετᾶξί, ἔλεγα, ὡς τὸ πρῶτ'. Θᾶναι ἄβροη καὶ γλυκεῖα σὰν τὴ σιωπὴ καὶ θᾶχη καστανοξανθα μαλλιά καὶ μελίχροα μάτια. Τὸ πρῶτ' ὄλοι κατέβηκαν στὴν αὐλὴ γιὰ νὰ δοῦνε τὴ γυναίκα τῆς σκάλας. Ἐγὼ κατέβηκα γιὰ νὰ δῶ τὴ γυναίκα με τὴ βελουδένια φωνή. «Ἡ γυναίκα τῆς σοφίτας, ἔλεγε κάποιος ἄντρας με χωρίστρα, ἀφοῦ περπάτησε ὡς πὺν πάνω στὶς στέγες, ἔπεσε ἀπ' τὸ γιοφύρι πὺν ἐνῶναι τὶς δυὸ σκεπές τοῦ μεγάρου». Αὐτὰ ἔλεγε ὁ ἄντρας

μέ χασμουρητό κι' εγώ έψαχνα ανάμε-
σα στις γυναίκες με τὰ δαντελένια νυ-
χτικά και τὰ νυσταγμένα μάτια.

Πουθενά δέν εΐδισα τὰ μελίχροα. Ξε-
χώρισα μονάχα κρυμμένη πίσ' απ' τις
άλλες, τή βελουδένια φωνή. Θέ μου, ή-
ταν ένα πλῆσμα ισχνό, καμπούρικο και
μαλλιάρó, ένας σκελετωμένος πηθικός.

Ένοιωσα φρίκη. Τότε για πρώτη φο-
ρά κύτταξα τήν πεθαμένη γυναίκα.

Δέν ξέρω μά σά νά ήταν περιχυμένη
ή μορφή της με μιá άνείπωτη γλύκα.
Και καθώς άνέβαινα τή σκάλα για νά
χωθώ μέσ' στην κάμαρη, στάλαξε μέσ'

στην ψυχή μου ένα θολό θερμό παρά-
πονο. Σά νά είχε πέσει απ' τή σκουρια-
σμένη σκεπή ένα δάκρυ.

— «Ωστε τήν ακούτε, έ, και σās άρέ-
σει. . . Και εΐνε νιόπαντροι, με έρωτα,
ζέστη και καλές μυρουδιές». . .

Κι' εγώ μάταια κολλούσα τ' αυτί στον
κατάψυχρο τοίχο για ν' ακούσω τή βε-
λουδένια φωνή. . . Αυτήν π' άκουγα
ήταν ή γυναίκα τής σκάλας, πού
κοίτουσαν εκεί κάτω στην αυλή κι' είχε
καρφωμένο τó μάτι με πείσμα στα θο-
λά ύψη τών σπιτιών.

ΓΙΑΝΗΣ Γ. ΣΦΑΚΙΑΝΑΚΗΣ

ΜΠΟΥΡΙΝΙ

Σ' άκρογιάλια άσημωμένα
ροδοπέταλα ριχτά.
μιá βαρκούλα μ' άπλωμένα
τά πανιά πάει ανοιχτά.

Τά όνειρά μου ταξιδεύουν
σε γιαλούς και σ' ούρανούς,
κι' εΐναι όσα μου σημαδεύουν
νά σου σταματάει ό νοός.

Εάφνω άνατριχίλα σβύνει
σε' άσημόχρωμα νερά,
τό μπρουρίνι, τό μπουρίνι,
ρόδα κι' όνειρα τρελλά.

Στό μικρό τό άραξοβόλι
τραγωδία ό γυρισμός,
οί τριγύρω κλαΐνε μώλοι
και χουγιάζει ό χαλασμός.

Α. ΑΡΓΗΣ

ΗΛΙΑΣ Ν. ΜΠΡΑΝΙΑΣ

“Απεβίωσεν τήν 1ην Απριλίου του 1911. Έτών 70.,

(Νεκροταφείον Μεσολογγίου)

Από του Μπράνια κράταε τή γενιά
γι' αυτίνο κι' ήξερε νά καμαρώνει,
σά νά τόν βλέπω-νάτον! - στή γωνιά
τό μαστρο-Λιά παπούτσια νά μπαλώνει.

*
* *

Και τό χειμώνα μες σε μιá άμπατή
έσκυβε πάντα πάνω απ' τή δουλειά του,
Τόν είχαν για σπουδαίο μπαλωματή
και στραβοτήραε πίσω απ' τὰ γυαλιά του.

*
* *

Τό βραδάκι, σά σκόλναε μιá και δυό,
πάγαινε βόλτα ίσαμε τό παζάρι,
είχε τό μπóι ψηλό, καμαρωτό
και κούτσα-κούτσα απ' τό ζερβί ποδάρι

*
* *

Κι' ως είχε καλομάθει απ' τὰ παληά
ντάμ. παπαντάμ-γείά σου Μπρανείκο σόι! -
τ' άρέγαν τὰ καλόβουλα παιδιά
και τάλεε με τό Βλάχο τό Φασόη.

*
* *

Θυμάμαι στην παληά μας γειτονιά
τό μαστρο-Λιά πού είχε τό μαγαζί του
απ' όξω απ' του σπιτιού μου τή γωνιά
και τό πήρε, όταν πέθανε, μαζί του...

ΓΕΡ. Δ. ΚΑΣΟΛΑΣ

ΑΝΤ. ΤΣΕΧΩΒ

ΣΤΟ ΜΕΓΑΛΟ ΔΡΟΜΟ

ΜΟΝΟΠΡΑΚΤΟ
ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ:
ΓΑΛΑΤ. ΚΑΖΑΝΤΖΑΚΗ

ΤΑ ΠΡΟΣΩΠΑ :

ΤΥΧΩΝ ΕΒΣΤΙΓΚΕΝΙΕΒ' ταβερνιάρης στο μεγάλο δρόμο.
ΣΥΜΕΩΝ ΣΕΡΓΚΕ'Γ'ΕΒΙΤΣ ΜΠΟΡΤΣΩΒ' κατεστραμένος γαιοκτήμονας.
ΜΑΡΙΑ ΙΕΓΚΟΡΟΒΝΑ' γυναίκα του.
ΣΑΒΒΑΣ' γέρος προσκυνητής.
ΝΑΖΑΡΟΒΝΑ' προσκυνήτρια γριά.
ΕΦΙΜΟΒΝΑ' » »
ΦΕΝΤΙΑ' εργάτης σε εργοστάσιο.
ΙΕΓΚΟΡ ΜΕΡΙΚ' αλήτης
ΚΟΣΜΑΣ' περαστικός.
Ένας ταχυδρομικός άμαξας.
Ο άμαξας της κυρίας Μπορτσώβ.
Και άλλοι πελάτες.

Στην ταβέρνα του Τύχωνα. Δεξιά το τεζάχι με τα μπουκάλια. Στο βάθος η πόρτα. Πάνω από την πόρτα προς τα έξω ένα θαμπό κόκκινο φανάρι. Στο πάτωμα, και στους πάγκους που είναι δόγυρα στους τοίχους προσκυνητές και άλλοι περαστικοί. Πολλοί απ' αυτούς κοιμούνται καθιστοί. Η νύχτα είναι προχωρημένη. Όταν ανοίξει η αύλαία, βροντά κι' άστράφτει.

ΣΚΗΝΗ Ι

Έφιμοβνα, Ναζάροβνα, Σάββας, Φέντια, Μπορτσώβ, Τύχωνας. Ο Τύχωνας στέκεται στο τεζάχι. Σ' έναν από τους πάγκους ο Φέντια μισογερμένος παίζει ήσυχα φουσαρμόνικα. Κοντά του κάθεται ο Μπορτσώβ με καλοκαιρινό τριμένο παλτό. Χάμω, κοντά στους πάγκους, είναι ξαπλωμένοι ο Σάββας, η Ναζάροβνα και η Έφιμοβνα.

Έφιμοβνα (Στη Ναζάροβνα). Για σκούνησε καλή μου το Λέρο.. Θαρῶ πῶς μᾶς ἀφήνει χρόνους.

Ναζάροβνα (σηκώνοντας μιὰ γωνιά ἀπὸ τὸ ροῦχο ποὺ σκεπάζει τὸ Σάββα ἀπὸ κορφῆς). Ἄνθρωπε τοῦ Θεοῦ. ζεῖς γιὰ πέθανες;

Σάββας Γιατί νὰ πεθάνω κυροῦλα; (ἀνακάθεται κι' ἀκουμπᾶ στὸν ἀγγῶνα του) ὄχι. δὲν πέθανα. ἔλα, σκέπασε μου τὰ πόδια μου νὰ δεῖς καλὸ. ἔτσι. ἀκόμα λίγο τὸ δεξί. ἔτσι. ὁ Θεὸς νὰ σοῦ δίνει τὴν υἰεῖα σου.

Ναζάροβνα (σκεπάζοντας τὰ πόδια τοῦ Σάββα). Κοιμήσου τώρα παπούλη.

Σάββας Πῶς νὰ κοιμηθῶ δῶ χάμω; Βάσανα. Δὲν ἔκλεισα μάτι ὅλη τὴ νύχτα. ἁμαρτίες πούχω ὁ δόλιος. Τί εἶναι ποὺ κάνει ἔτσι;

Ναζάροβνα Ὁ Κύριος δείχνει τὴν παντοδυναμία του. Βροντᾶ κι' ἀστράφτει. δέρνει ἢ βροχὴ τὴ σκεπὴ. ἴδια ξερά μπιζέλια χτυπᾶν στὰ τζάμια οἱ σταλαματιές. (Βροντᾶ) ἀκούς; ἀνοίξαν οἱ καταράχτες τοῦρανοῦ. (ἀστραπή). Σταυρὲ βοήθει! Σταυρὲ βοήθει! (Σταυροκοπιέται).

Φέντια Μωρὲ τί κοσμοχαλασιά νὰ αὐτὴ; Κι' οὔτε λέει νὰ πάψει. οὐ, οὐ, οὐ, ὁ ἄνεμος οὐρλιάζει σὰ σκυλί. (μαζεύεται) β ρ ρ ρ. . . κρῦο! Καὶ νᾶσαι μούσκεμα. . . κι' ἡ πόρτα ὀρθάνοιχτη! (παίζει σιγανὰ βρεμένη κι' ἡ φουσαρμόνικα. δὲ βγάζει φωνή. ἀλιῶς θὰ σὰς ἔπαιζα κάτι κομάτια. καντρίλλιες, πόλκες, θὰ σὰς ἔπαιζα τίποτα ρούσικα τραγούδια. ἀπ' αὐτὰ ἄλλο τίποτα. ὅταν ἤμουν γκαρσόνι στὴν πόλη σὲ κείνο τὸ μεγάλο Ξενοδοχεῖο ὁ, τι ἔβγαζα πῆγαιναν στὰ μαθήματα τῆς μουσικῆς. Ξέρω καὶ κιθάρα. Κόφτο βρέ. κουτοκουβέντα!

Μιὰ φωνή Κουτὸς εἶσαι σὺ ποὺ τὸ λές.

Φέντια

Ναζάροβνα (Παύση. Στὸ Σάββα): Τώρα παπούλη κύτταξε νὰ κουκουλωθεῖς καλὰ—καλὰ γιὰ νὰ ζεσταθεῖ τὸ πόδι ποὺ σοῦ πονᾷ. (Παύση). Ἐ, γέρο! ἄνθρωπε τοῦ Θεοῦ! (τὸν σκουντᾶ) τί κάνεις; ἐτοιμάζεσαι νὰ πεθάνεις;

Φέντια Ξέρεις τί λέω ἐγὼ παπούλη; νὰ πιεῖς ἓνα ποτηράκι βότκα νὰ ζεσταθοῦν τὰ σωθικά σου. ἀμέσως θὰ γίνεις περδίκι. ἀκουσέμε, τὸ καλὸ ποὺ σοῦ θέλω.

Ναζάροβνα Ἐ, παληκάρι. μὴν κάνεις τὸν ξευπνο. ὁ γέροντας μπορεῖ νὰ παραδίνει τὸ πνεῦμα καὶ σὺ λὲς ὁ, τι φτάνεις. . . καὶ πᾶψε πιά αὐτὸ τὸ ὄργανο. μᾶς ἀλάλιασες μὲ δαῦτο. ὁ ἄνθρωπος πρέπει νᾶχει ντροπὴ!

Φέντια Καὶ σὺ ποὺ κόλλησες σὰ μπλάστρι ἀπάνω του. αὐτὸς πεθαίνει καὶ σὺ. . . διαλογουναΐκες! Θαρεῖς πῶς τοῦ ἀρέσει νὰ σ'ἀκούει. ἔλα κοιμήσου παπούλη μὴν τῆς δίνεις προσοχὴ. . . ἄς τον κι' ἄς λέει. ὁ διάβολος ἔχει γιὰ σκούπα μιὰ γυναίκεια γλῶσσα καὶ σκουπίζει τὰ καλὰ καὶ τὰ κακὰ. (μὲ θαυμασμό): Πῶ, πῶ, λίγνια ποὺ τὴν ἔχεις ἀδερφάκι. τρόμος πιάνει τὸν ἄνθρωπο

- νά σε βλέπει. Ίδιος σκελετός. Έχει γούστο, αλήθεια νά πεθάνεις.
- Σάββας Γιατί νά πεθάνω; Δέν τό θέλει ό Θεός νά πεθάνω. Έτσι μέ τό τίποτα. Θάμαι άνήμπορος κάμποσες μέρες κι' έπειτα μέ τή δύναμη τοῦ Θεοῦ θά γίνω καλά. Ἡ Μεγαλόχαρη δέ θά τό θελήσει νά πεθάνω στόν ξένον τόπο. . . θά πεθάνω σπίτι μου. . .
- Φέντια Εἶσαι ἀπό μακρυά;
- Σάββας Ἐπί τή Βόλλογγια. . . μέσα ἀπό τή Βόλλογγια. . .
- Φέντια Καί ποῦναι αὐτή ἡ Βόλλογγια;
- Σάββας Πέρα πολύ ἀπό τή Μόσχα. . .
- Φέντια Οὐ, οὐ, οὐ δρόμο πού ἔκαμες!
- Καί δέ μοῦ λές μέ τά πόδια;
- Σάββας Ναί παιδάκι μου, μέ τά πόδια. Πήγα καί προσκύνησα τόν Ἄγι— Τύχωνα τοῦ Ζαντόννου, καί τώρα πάω στό Ἅγιονόρος. . . . ἀπό κεί ἄν θέλει ό Θεός θά πάω στήν Ὀντέσσα. ἔχω ἀκουστά πώς ἀπό τήν Ὀντέσσα πάει κανείς μέ λίγα λεφτά στόν Ἅγιοτάφο. Μέ εἴκοσι, λέει, ρούβλια, πάει.
- Φέντια Καί δέ μοῦ λές, στή Μόσχα πηγες ποτές;
- Σάββας Πολλές φορές. . . πέντε—έξη.
- Φέντια Ὁμορφη πολιτεία ἔ; Σάν τί ώραία πράματα βλέπει κανείς; (φουμάρει).
- Σάββας Τ' ἄγια λείψανα ἐκεῖ εἶναι ώραία πάντα.
- Μνορτσώβ (πλησιάζοντας στό τεζάχι λέει στόν Τύχωνα): ἀκόμα μιὰ φορά σοῦ τό ζητῶ. Δῶς μου νά πιῶ γιά τήν ἀγάπη τοῦ Χριστοῦ!
- Φέντια Τό πρῶτο πού πρέπει νάχει μιὰ πολιτεία εἶναι ἡ καθαριότητα. Ἄν ἔχει σκόνη πρέπει νά καταβρέχουν, ἄν ἔχει λάσπη πρέπει νά σκουπίζουν πρέπει ἀκόμα νάχει ἀψηλά σπίτια, θέατρα ἀστυνομία ἀμαξάδες. ἔχω κάμει σέ πολιτεία καί ξέρω.
- Μσορτσώβ Μόνον ἕνα ποτηράκι. . νά αὐτό ἐκεῖ τό μικρό. . μέ πίστωση θά σέ πληρώσω. .
- Τύχωνας Τί λόγος. .
- Μπορτσώβ Ἄμάν. . κάμε μου αὐτή τή χάρη!
- Τύχωνας Ἐλα. . πάρε πόδι. .
- Μπορτσώβ Δέ μέ καταλαβαίνεις. . Μά νιώσε το λοιπόν. . ἄν ὑπάρχει κουκουτσι μυαλό στό ξεροκέφαλό σου, νιώσε πώς δέν τό ζητῶ ἐγώ. Τό ζητᾶν τά σπλάχνα μου γιά νά σοῦ μιλήσω τή γλώσσα σου ἀγράμματε... τό ζητᾶ ἡ ἀρρώστια μου. . καταλαβαίνεις;
- Τύχωνας Δέν ἔχω νά καταλάβω τίποτα. . ἔχε με παρατημένο.
- Μπορτσώβ Ἄν δέν πιῶ. . ἄν δέν ἱκανοποιήσω τό πάθος μου μπορῶ νά κάμω ἔγκλημα. . οὔτε κι' ἐγώ δέν ξέρω τί μπορῶ νά κάμω. . Ἐσύ σαι ταβερνιάρης κι' ἔχεις δεῖ πλήθος μπεκρήδες. . πώς λοιπόν δέν καταλαβαίνεις αὐτό πού σοῦ λέω; Ὁ μπεκρῆς εἶνε ἀρρωστος Δέσε τον μέ ἀλυσίδες, δέρνε τον, κάμε τον κομάτια δῶς του νά πιεῖ! . . Ἐλα σέ παρακαλῶ. . κάμε αὐτό τό καλό. . ἄχ Θε-

- μου, πῶς ξεπέφτω ἔτσι. . πῶς ξέπεσα. . .
- Π. ἤρωσε νά πτεῖς. .
- Τύχωνας Δέν ἔχω. . ὄχι τάπια. Δέ μοῦ μένει παρά τό ρούχο πού φορῶ... Μπορτσώβ θά σοῦ τῶδινα κι' αὐτό, μά εἶμαι ἀπό μέσα γυμνός. Θεός τό σκούφο μου; (τόν βγάξει καί τόν δίνει στόν Τύχωνα).
- Τύχωνας (τόν ἐξετάζει ἀπ' ὄλες τίς μεριές). Ὑπάρχουν σκούφοι καί σκούφοι. . τοῦτος εἶναι τρύπιος σά σουρωτήρι.
- Φέντια (Γελῶντάς). Σκούφος ἀπό εὐγενῆ! Ὅταν τόν φοράει στήν πλατεία τόν βγάξει ὡς κάτω καί χαιρετᾶ τίς δεσποινίδες. Μπονζούρ ματμαζέλ κομάν σά βά;
- Τύχωνας (Δίνοντάς στό Μπορτσώβ τό σκούφο). Λίγδα μέ τήν ὀκά. . οὔτε χάρισμα δέν τόν θέλω.
- Μπορτσώβ Δέ σοῦ κάνει; τότε κάμε μου πίστωση. Σά γυρίσω ἀπό τήν πόλη θά σοῦ κρατῶ τά πέντε σου καπίκια. Πού νά σοῦ καθίσουν στό λαιμό. (βήχει) βρωμιάρη. . ἄ ἄ πῶς σέ μισῶ!
- Τύχωνας (Χτυπώντας τή γροθιά του στό τεζάχι). Μωρέ πᾶς στό διάολο γιά ὄχι; . . πού μοῦ κόλλησες τσιμπούρι. . τ' εἶσαι σὺ μοῦ κουβαλήθηκες δῶ χάμω. .
- Μπορτσώβ Θέλω νά πιῶ! Δέ θέλω ἐγώ ἡ ἀρρώστια μου τό θέλει. . καταλαβαίνεις;
- Τύχωνας Μή μέ σκοτίζεις γιατί θά σέ πετάξω ἔξω μέ τίς κλωτσές. . .
- Μπορτσώβ Τί νά κάμω; τί νά κάμω; (ἀπομακρύνεται ἀπό τό τεζάχι).
- Εφίμοβνα Ὁ πειρασμός σέ βάζει νά πίνεις. Σοῦ λέει σ' αὐτί: Πιές... Πιές... καί σὺ πίνεις. . ἄν θές νά σ' ἀφίσει πρέπει νά τοῦ λές κάθε φορά: Δέν πίνω! Δέν πίνω! Δέν πίνω!
- Φέντια (γελᾷ): Δέν εἴσατε καθῶς βλέπω πολύ καλά στήν ὑγεία σας εὐγενέστατε. . τό καλό πού σοῦ θέλω πέσε νά κοιμηθεῖς. . τί στέκεσαι ἔτσι σά σκιαχτρο στή μέση τῆς ταβέρνας; Γιά λαχανόκηπο τόν πέρασες;
- Μπορτσώβ (ἔξω φρενῶν ἀπό τό θυμό): Σκασμός γαϊδουρί! Ποῖός σοῦ μιᾶ;
- Φέντια Μίλα καί σὺ ἄν σ' ἀρέσει. . μονάχα νά μετράς τά λόγια σου. Γιά κείνο τό «γαϊδουρί».
- Ναζάροβνα πού εἶπες θά σοῦ τραβήξω τόσο τ' αὐτιά πού θά οὐρλιάξεις. . . Γαίδαρε αλήθεια κι' ἀπ' αλήθεια. . λέτσο. . παλιάνθρωπε!
- Φέντια Ὁ γέροντας κάνει τήν προσευχή του κι' ετοιμάζεται νά πεθάνει κι' αὐτοί οἱ ἀθεόφοβοι βρίζονται. . ξαδιάντροποι!
- Μπορτσώβ Δάγκωσε τή γλώσσα σου ἐσύ, γριά ἀλεπού. . . Στο κατελειό φέρνεται καθέννας ὅπως τοῦ ἀρέσει. . .
- Μπορτσώβ Τί νά κάμω; Πῶς νά τοῦ δώσω νά καταλάβει; Πῶς ἀλιῶς νά τοῦ μιλήσω; (στόν Τύχωνα): Τύχωνα. . καλέ μου Τύχωνα (κλαίει) χρυσέ μου Τύχωνα!
- Σάββας Σά νάχω πάνω στό πόδι μου ἀναμένα κάρβουνα. . Κυροῦλα. . .
- Εφίμοβνα Τ' εἶναι παπούλη;
- Σάββας Ποῖός κλαίει;

Ἐπίμοβνα Σάββας Ὁ ἀφέντης.
Πές του νά παρακαλέσει τὸ Θεὸ νά πεθάνω στὴ Βόλογγια. ὁ Θεὸς εἰσακούει τὴν προσευκὴ αὐτῶν ποὺ κλαίνε. . . .

Μπορτσώβ Δὲν κάνω προσευκὲς γέρο. οὔτε κλαίω. τὰ μάτια μου τρέχουν ζουμί, δὲν τρέχουν δάκρυα. (κάθεται στὰ πόδια τοῦ Σάββα) ζουμί. μὰ τί καταλαβαίνεις ἐσὺ ἀπ' αὐτά; εἶν' ἀφώτιστα τὰ μυαλά σας ἐσᾶς, δὲν καταλαβαίνετε. ἀγράμματοι ἄνθρωποι. . .

Σάββας Μπορτσώβ Σάββας Ποῦ νά τοὺς βρεῖς τοὺς φωτισμένους; Ὑπάρχουν. ὑπάρχουν. αὐτοὶ θὰ μὲ καταλάβαιναν. Ἔχεις δίκιο. ὑπάρχουν. τέτοιοι εἶναι οἱ ἄγριοι. καταλαβαίνουν κάθε πόνου. χωρὶς νά τοὺς πείς τίποτα. αὐτοὶ σὲ καταλαβαίνουν. Σὲ κυττάζουν στὰ μάτια καὶ καταλαβαίνουν... Σὲ κυττάζουν μέσα στὰ μάτια καὶ καταλαβαίνουν. κι' ὅταν σὲ καταλαβαίνουν εἶνε μιὰ παρηγοριά. . . σὰ νά μὴν πόνεσες ποτὲς σοῦ φαίνεται. . . ἀλαφρώνεις. . .

Φέντια Σάββας Μπορτσώβ Ὅστε σὰ νά λέμε τοὺς εἶδες τοὺς ἀγίους; Ναι παιδάκι μου. Στὴ γῆς ὑπάρχουν πολλοὶ ἄγιοι. . .

Τύχωνας Δὲν καταλαβαίνω πιά τίποτα. (σηκώνεται ἀπότομα): Για νά νιώθεις τί λένε οἱ ἄλλοι πρέπει νάχεις τὸ λογικό σου. ἐγὼ ὅμως τί ἔχω αὐτὴ τὴ στιγμή στὸ κεφάλι μου; τὴν ἐπιθυμία νά πιῶ. (πλησιάζει βιαστικά στὸ τεζάχι). Τύχωνα πάρε τὸ ροῦχο μου. (κάνει νά τὸ βγάλει) καταλαβαίνεις; τὸ ροῦχο μου! Τί φορᾶς ἀπὸ κάτω, γιὰ νά δῶ. (κυττάζει) τίτσιδος! ὄχι, μὴ ντὸ βγάξεις. δὲ θὰ τὸ πάρω. δὲ θέλω νάχω τὴν ἁμαρτία σου.

(Μπαίνει ὁ Μέρικ)

ΣΚΗΝΗ ΙΙ

Οἱ ἴδιοι ὁ Μέρικ

Μπορτσώβ Μέρικ Τὴν παίρνω ἐγὼ τὴν ἁμαρτία ἀπάνω μου. Δέχεσαι; (χωρὶς νά μιλήσει βγάζει τὸ καφτάνι του καὶ μένει μὲ τὸ κοντογοῦνι. Πίσω στὸ ζωνάρι ἔχει περασμένο ἓνα μπαλτᾶ). Ὅλοι τουρτουρίζουν ἀπ' τὸ κρῦο, μόνο ἡ ἀρκοῦδα κι' ὁ ἀλήτης ἔχουν ζέστα. . . Εἶμαι μούσκεμα στὸν ἰδρῶτα. (ἀφήνει χάμω τὸν μπαλτᾶ, καὶ βγάζει καὶ τὸ κοντογοῦνι του) ὅσο νά ξεκαρφώσεις τὸνα πόδι ἀπὸ τὴ λάσπη χύνεις ἓναν κουβά ἰδρῶτα, καὶ μόλις τὸ ξεκαρφώνεις καρφώνει τ' ἄλλο!

Ἐπίμοβνα Μέρικ Μπορτσώβ Ἔτσι ὅπως τὸ λές. . . Βρέχει ἀκόμη καλὸ παιδί; (ἀφοῦ εἶδε ποιὸς τοῦ μιλά). Δὲν ἔχω κουβέντες μὲ τίς γυναῖκες. Παίρνω τὴν ἁμαρτία ἐπάνω μου Τύχωνα... Ἀκούς τί σοῦ λέω. . .

Τύχωνας Μέρικ Ναι ἢ ὄχι; Δὲ θέλω ν' ἀκούσω τίποτα... ξεφορτώνου με... Κι' ἓνα σκοτάδι... σὰ ν' ἀλείφουν πίσσα τὸν οὐρανὸ. Δὲ βλέπεις

τὴ μύτη σου. . . κ' ἡ μόρα νά σὲ δέρνει κατάμουτρα. . . (σηκώνει ἀπὸ χάμω τὰ ροῦχα του καὶ τὸν μπαλτᾶ).
Φέντια Για σᾶς τοὺς λωποδῦτες ὁ καιρὸς αὐτὸς εἶναι μάλαμα. Τὰ θεριά κρύβονται στὶς τρύπες τους, μὰ σεῖς ἔχετε πανηγύρι!
Μέρικ Ποιὸς τὰ λείει αὐτά;
Φέντια Αὐτὸς ποῦ δὲ σὲ φοβάται.
Μέρικ Θὰ τὸ δοῦμε αὐτό. . . (πάει στὸν Τύχωνα).
Τύχωνας Καλημέρα χοντρομούτσουνο. . . Μὲ θυμᾶσαι;
Μέρικ Ἄν ἦταν νά θυμᾶμαι ὅλους τοὺς μπεκρήδες ποῦ περνοῦν ἀπὸ δῶ θᾶπρεπε νάχω δέκα μάτια στὸ κούτελο.
Τύχωνας Για κύττα με καλά. (παύση).
Μέρικ (τὸν κυττάζει): Μωρὲ καλά λές... θαρρῶ πὼς σὲ θυμᾶμαι. . . ναι, ναι (δίνει τὸ χέρι του); ὁ Ἄντρέας Πολύκαρποβ. ἔ; σ' ἔβγαλα ἀπὸ τὰ μάτια.
Μέρικ Μιὰ φορὰ κι' ἓναν καιρὸ μ' ἔλεγα ἔτσι. Σήμερα ὅμως μὲ λένε Ἰεγγὼρ Μέρικ.
Τύχωνας Γιατί αὐτό;
Μέρικ Γιατί τὸ πασσαπόρτι ποῦ μούστειλε ὁ Θεὸς ἔχει αὐτὸ τὸ ὄνομα. Τώρα καὶ δυὸ μῆνες εἶμαι ὁ Μέρικ. (βροντᾶ) Μπούρ, ρ. ρ. ρ. βρόντα ὅσο θές δὲ σὲ φοβάμαι. (κυττάζει γύρω του). Μήπως εἶναι τίποτα λαγωνικά δῶ μέσα;
Τύχωνας Λαγωνικά; τὸ πολὺ—πολὺ κᾶνα δυὸ λαγοί. . . ἦσυχτοι ἄνθρωποι. Τὰ λαγωνικά δὲ γυρνοῦν ὄξω μὲ τέτοιον καιρὸ. . . κοιμοῦνται στὰ πούπουλα τὰ λαγωνικά. (Σ' ὅλους, δυνατά): Χριστιανοὶ τὸ νοῦ σας στὶς τσέπες σας καὶ στοὺς μπόγους σας, ἂν ἔχετε. Ἐχομε ἐδῶ κάποιον ποῦ μπορεῖ νά κλέψει καὶ τῆς Παναγιᾶς τὰ μάτια.
Μέρικ Τὰ λεφτά τους, μάλιστα ἄς τὰ φυλάξουν ἀλλὰ τὰ ροῦχα τους δὲν τὰ χρειάζομαι. Δὲν ἔχω ποῦ νά τὰ βάλω.
Τύχωνας Καὶ πὼς ἀπὸ δῶ;
Μέρικ Πάω γιὰ τὸ Κουμπάν.
Τύχωνας Ὁχά!
Φέντια Λές ἀλήθεια; στὸ Κουμπάν; (σηκώνεται περίφημο μέρος! Τόπος ἀδέρφια ποῦ τρία χρόνια νά κοιμᾶστε γραμμὴ δὲν τὸν βλέπετε στ' ὄνειρό σας. Καὶ τί μεγάλος! ἔχει λένε, πουλιά, κυνήγια, ζῶα κάθε λογῆς, ὅλα τὰ καλά τοῦ Θεοῦ. Ἀκούς στὰ χωράφια φυτρῶνει τὸ χόρτο ὀλοχρονὶς κι' οἱ ἄνθρωποι καλοὶ ἀγαπημένοι ὁ ἓνας μὲ τὸν ἄλλο. . . κι' ὅσο γιὰ τὰ γεννήματα δὲν ξέρονται νὰ τὰ κάμουν. Ἡ κυβέρνησις, λείει, ἔτσι μούλεγε κάποιος στρατιώτης τώρα τελευταῖα, δίνει ἀπὸ διακόσια στρέμματα χωράφια γιὰ τὸ κάθε στόμα. Ἡ εὐτυχία ἐκεῖ πέρα τρέχει στοὺς δρόμους. . . μὰ τὴν πίστη μου. (Ἀκολουθεῖ)

ΓΙΑ ΕΝΑ ΚΑΙΝΟΥΡΓΙΟ ΜΟΥΣΙΚΟΧΟΡΕΥΤΙΚΟ ΘΕΑΤΡΟ

Δέν υπάρχει αμφιβολία ότι αίτια της τόσο λίγο κολακευτικής για τόν τόπο μας κατάντιας του μουσικού μας θεάτρου είναι κυρίως ή έρασιτεχνία. Ο δυσκολίες που συναντά κανείς στη δημιουργία ενός καλού νέου έργου προέρχονται από αυτήν. Άλλοτε δηλαδή ο οργανωτής της παραστάσεως είναι αναρμόδιος και ως νομίζει το έναντίο, ακόμη δε συνηθέστερα οί θεατρικά συμμετέχοντες σε μιá παράσταση της μουσικοχορευτικής αυτής σκηνής δέν είναι καν αρμόδιοι να αναλάβουν ρόλους δυσβαστάκτους ή και απλώς ρόλους. . .

Χωρίς να συγκεντρώνουν τα προσόντα που απαιτούνται, δέν έχουν δυστυχώς ούτε την υπομονή ούτε τη θέληση οί έρασιτέχναι αυτοί να πειθαρχήσουν στο σύνολο και να εργασθούν ανάλογα συμπληρώνοντας τις έλλείψεις των σύμφωνα με τις υποδείξεις μιás μοντέρνας θεατρικής ρεζί. Άδιαφορούν για τό έργο και έπιθυμούν μάλλον να έπιδειχθούν σε ένα ρόλο όπως δήποτε.

Γιά κάθε τότε φιλότεχνο που θα σκεφθεί λογικά γεννιέται τό έρώτημα αν αξίζει να θυσιάζει κανείς χρήματα κόπους και φροντίδες για μιá καινούργια προσπάθεια που λόγω της αδυναμίας αυτής του μισοκαταρτισμένου υλικού μας προορίζεται μάλλον να ναυαγήσει.

Βλέπουμε λοιπόν ότι ή έρασιτεχνία έχοντας παρέα της την άδιαφορία, για κάθε έργο, φυσικό άλλωστε αφού δέν πρόκειται να γίνει, έπάγγελα, οδηγεί συνήθως τόν συμμετέχοντα μιás παραστάσεως

με την πρώτη ευκαιρία εμφάνισής του στη σκηνή, στην άσυδοσία, την άκαταστασία και στο χαμό του αισθήματος του γνώθι σαυτόν. Τα αποτελέσματα είναι αυτά που ξέρουμε και αν δέν αλλάζουν τα πράγματα και οί νέοι δέν πεισθούν να πάψουν να είναι έρασιτέχνες και δέν θελήσουν να εργάζονται σαν ευσυνειδητοι επαγγελματίες, τότε και ο καυμένος ο κ. Καλομοίρης που τόσο φιλότιμα παλεύει, παρά τις τόσες έπιτυχίες του, θα εξακολουθεί να προσπαθεί άδικα παρά τις δικαίες έλπιδες του και θα πολεμάει σαν τόν Δόν Κιχώτη με τούς άνεμομύλους, όσο δε για της έλπιδες που μας δίνει κάποιος φως που ανατέλλει από τό Ώδειο Άθηνων, με την σοβαρά μουσική προσπάθεια που γίνεται και πρόκειται να γίνει από τόν κ. Φιλ. Οικονομίδη, και αυτού για την πλήρη μουσική, δραματική και χορευτική κατάρτιση υλικού για ένα τέτοιο συγκρότημα, που ίσως φιλοτιμηθεί τέλος κάποτε τό κράτος να τό ενισχύσει χρηματικώς για να επιτύχει τελικά θα μείνουν και αυτές έλπιδες, αν τό ανθρώπινο υλικό δε θελήσει μόνο του να σοβαρευτεί και να πάψει τούς αστόχους έρασιτεχνισμούς του.

Άμα λοιπόν έμεις οί ίδιοι αποφασίσουμε να ανασυγκροτηθούμε, κρατώντας μιá γραμμή θέλησης και σοβαρότητας στην έξυπνέτησή του σκοπού μας, θα ίδουμε τότε ότι υπάρχουν και άλλα μουσικά έργα εκτός από τα έργα που δίνουν οί διάφοροι μουσικοί όμιλοι τότε

πότε, τόσο πολύ συνειθισμένα στ' αυτιά μας. Όπερες, όπερέττες και χοροδράματα έχουμε άπειρα για να πλουτίσουν τό ρεπερτόριο μιás τέτοιας σκηνής. Υπάρχουν π.χ. Strawinsky και ο Prokofieff με τό περίφημα σ' όλον τόν κόσμο μπαλλέτα των και τις όπερές των επίσης και ο Darius Milhand, επίσης και ο Hindemith, ο Tock, ο Ernst Krenek και ο Abban Berg με τό ωραία μοντέρνα μουσικά και χορευτικά έργα των, ώστε να ικανοποιήσουν τις απαιτήσεις ενός τέτοιου όμιλου περιωπής. Και άλλοι πολλοί υπάρχουν. Και ο Wagner και ο Mozart έχουν γράψει μελοδράματα! Έδώ τούς έχουμε έντελώς ξεχάσει!! Ο Verdi επίσης συνέθεσε τόν Falstaff του και ο Boito τόν Nerone του και άλλοι έγραψαν έργα τό όποια ποτέ δέν ευτυχήσαμε να ίδουμε εδώ. Όσο για δικούς μας μουσουργούς, φαντάζομαι, ότι τότε πολλοί και με μεγάλο ταλέντο θα φιλοτιμηθούν να δώσουν τά έργα των. Έχουμε δε πρώτης τάξεως συνθέτας—τόν Μητρόπουλό μας, έθνική δόξα, τόν Καλομοίρη μας, τόν Πετρίδη,* τόν Λεβίδη, τόν Σκουλούδη και άλλους πολλούς.

Τόν παλαιότερο καιρό, την εποχή της μελοδραματικής αναδημιουργίας από τόν Wagner, ή όπερα, σαν αυλικό ίνστιτούτο, ήταν μάλλον υπόθεση ανθρώπων που ζητούσαν να διασκεδάσουν με την δεξιοτεχνία των άστέρων, με τις κορώνες του τενόρου και της πριμαντόνας της βραδείας. Τό κόρο σε μιá σειρά πίσω από τούς τραγουδιστάδες ήταν κορνίζα δευτερεύουσας σημασίας, όπως και έν γένει όλο τό άνέβασμα του έργου. Οί δευτερεύοντες ρόλοι άφηναν άδιάφορους τούς θεατές. Η αίθουσα έκολυμποσε σε λαμπρότητα. Ήταν υπόθεση κοσμικότητας.—Οί καιροί άλλαξαν μετά τόν πόλεμο.

*Γιά τό μουσικοχορευτικό έργο του κ. Πετρίδη ίσως άσχημώ άργότερα.

Η σκηνική τέχνη ύστερα από συντριπτικές μάχες μεταξύ παλιών και νέων ιδανικών, έπέρασε από πολλά στάδια εξέλιξης. Από τόν ξεπερασμένο νατουραλισμό, ύστερα από καλλιτεχνική επανάσταση έπέρασε στο νευρικό ίμπρεσιονισμό. Με διαβατικό στάδιο τόν έμπρεσιονισμό έπέρασε κατόπι στη στυλιζαρισμένη σκηνή, στη γεμάτη δυναμικότητα και σύγχρονη περιγραφική πραγματικότητα (Nene Sachlichkeit). Για να αποδοθεί όμως ένα μοντέρνο ή παληό έργο στο style αυτό χρειάζονται πολλά πράγματα... Κυρίως τεχνικά μέσα. Υλικό ανάλογα μορφωμένο. Χρειάζονται Ροντήρηδες! Σκηνογράφοι και σκηνοθέτες ειδικά μορφωμένοι. Άς προσπαθήσουμε πρώτα απ' όλα όμως να μορφώσουμε σύνολα. Θεατρικές ομάδες μαζικά δουλεμένες.

Στυλοβάτης κάθε σοβαράς θεατρικής προσπάθειας είναι σήμερα ένα ευπρεπισμένο σύνολο. Συμβαίνει δηλαδή ακριβώς σε όλο τόν κόσμο, τό αντίθετο από άλλοτε, που μιá θεατρική μονάς με σχετική αξία έσωζε μιá παράσταση κατά τά άλλα αξιοθρήνητη και πολλές φορές μάλιστα άναλογα με τό όνομα και τη φήμη του πρωταγωνιστού έπροσδιώριζε την όλη λαμπρότητα της Soirée de gala!

Σήμερα στα μεγάλα θέατρα μπορεί να λείπει όμεγάλος άστήρ, ποτέ όμως τό καλοδεμένο και ένιαία μορφωμένο σύνολο που είναι δείκτης της καλλιτεχνικής αξίας κάθε συγκροτήματος.

Μαζικό συγκρότημα! Όμαδικό παιχνίδι, όμαδική δημιουργία. Ένα σύμβολο της εποχής μας. Όχι μόνο στην τέραστια δημιουργική εργασία και κίνηση των μεγαλουπόλεων, κίνηση μιás νέας γενεάς, που θέλοντας βίτικα να έλευθερωθεί από τις ψυχοπαθολογικές μορφές μιás νευρικά έξηντλημένης περασμένης εποχής, έσήκωσε νέα ιδα-

νικά στην άσπίδα της. Ἄλλα καὶ στὴ φο μορφωμένο καὶ πειθαρχημένο, νὰ γιορτῆ, στὸ παιχνίδι, στὸ χορευτικὸ πα- ξευηρητήσῃ τὸ ἔργο μιᾶς καινούργιας νηγῦρι, στὴ θεατρικὴ προσπάθεια, εἶναι ἐκπολιτιστικῆς κατεύθυνσης.

ΑΓΓΕΛΟΣ ΓΡΙΜΑΝΗΣ.

Η ΜΥΓΔΑΛΙΑ

Παιδούλα ἢ πλάση, ἀνώριμη, δειλὴ
τὴν ἄσπρη ἀγνότητά σου ἐντύθη.
Μάντεμα μόνο. Κι' ὅμως διαλαλεῖ,
σὰν τῶν παραμυθιῶν κάποιον πουλί,
πῶς σκλάβους θὰ γητέψει πλήθη.

Τρεμοσαλεύει ὁ ἀγέρας τὰ λιγνά,
τ' ἀσάρκωτα κι' ἀθῶα χέρια,
τοῦ πέπλου ἓνα κυμάτισμα μηνᾶ,
σὲ κάποια ἀπόκρυφα καὶ σκοτεινὰ
πῶς θ' ἀναβρῦσουνε τὰ μελοκέρια.

Πολύξερὸς κι' ὁ ἥλιος ἐραστής
πόθους ἀξύπνητους κεντρίζει.
Μιᾶς νιότης τοὺς χυμοὺς θὰ πιεῖ μεστής
ξεφαντωτής, καταχτητής,
γιατὶ ἔτσι ἡ μοῖρα της ὀρίζει.

ΓΙΩΡΓΟΣ Ν. ΚΑΛΑΜΑΤΙΑΝΟΣ

A. DAUDET

(1840 - 1897)

Ο ΚΥΡΙΟΣ ΕΠΑΡΧΟΣ ΣΤΟΥΣ ΑΓΡΟΥΣ

Ὁ κύριος ἑπαρχὸς βγήκε σὲ περιο-
δεῖα.

Μπρὸς ὁ ἀμαξᾶς πίσω οἱ λακέδες,
κ' ἡ μεγάλη καρρότσα τοῦ ἑπαρχείου ποὺ
τὸν πηγαίνει μῶλο τὸ μεγαλεῖο του στὴ
γενικὴ συνέλευση τοῦ Κομᾶ-ω-φέ.

Γιὰ τὴν ἀξιωμαθὴ αὐτὴ μέρα
ὁ ἑπαρχὸς φόρεσε τὴ λαμπρὴ του στο-
λή, τὸ ψηλὸ του καπέλλο, τὴν κολλητὴ
κυλόττα μὲ τὰ ἀσημένια σειρήτια, καὶ
τὸ ἀστραφτερό του σπαθὶ μὲ τὴν φιλ-
ντισένια λαβή...

Στὰ γόνατά του εἶναι πεταγμένη μιὰ
μεγάλῃ πέτσινη τσάντα, ποὺ τὴν κυττά-
ζει ἀφηρημένα, καθὼς σκέφτεται τὸν
περίφημο λόγο ποὺ πρέπει νὰ πεῖ σὲ
λίγο στοὺς κατοίκους τῆς Κομᾶ-ω-φέ.

—Κύριοι καὶ ἀγαπητοὶ συμπολίται...

Ἄλλὰ ὅσο κι' ἂν ψαχουλεύει τὶς
ξανθὲς του φαβορίτες, καὶ ξαναλέει τὴ
φράση εἴκοσι φορὲς στὴ σειρά :

—Κύριοι καὶ ἀγαπητοὶ συμπολίται...
ἢ συνέχεια δὲν ἔρχεται.

Κάνει ὅμως καὶ τόση ζέση σ' αὐτὴ
τὴν καρρότσα...

Ὅσο φτάνει τὸ μάτι ὁ δρόμος πρὸς
τὸ Κομᾶ-ω-φέ φαίνεται θολὸς ἀπὸ τὴν

σκόνη, κάτου ἀπὸ τὸν μεσημβριάνικο
ἥλιο.

Ὁ ἀέρας εἶνε καφτός... καὶ στὶς
φτελιὲς τὶς φυτεμένες στὰ πλάγια τοῦ
δρόμου, τὶς ἄσπρες ἀπὸ τὸν κουρνιαχτό,
ὁμάδια τὰ τζίτζικια τσιτσιρίζουν στὸ
ἓνα καὶ στ' ἄλλο δέντρο...

Ἄξαφνα ὁ κύριος ἑπαρχὸς σκί-
ρτησε.

Ἐκεῖ, κάτω ἀπὸ τὸ λόφο, διάκρινε
ἓνα δασάκι πράσινο καὶ δροσερὸ ποὺ
φάνταζε σὰν νὰ τοῦ γνέφει.

—Ἐλάτε ἀπὸ δῶ γιὰ νὰ ἐτοιμαῶτε
τὸ λόγο σας, θὰ εἶστε περίφημα κάτω
ἀπὸ τὰ δένδρα μου...

Ὁ ἑπαρχὸς γοητεύτηκε. Πηδαίει κά-
τω ἀπὸ τὴν καρρότσα καὶ προστάζει τὴ
συνοδεία του νὰ τὸν περιμένει.

Πάει νὰ ἐτοιμάσει τὸ λόγο του, ἔ-
κεῖ στὸ πράσινο δασάκι.

Μετ. Μ. ΣΗΜΗΡΙΩΤΗ

(Συνεχίζεται)

ΑΠΟ ΜΗΝΑ ΣΕ ΜΗΝΑ

Η ΚΡΙΤΙΚΗ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ

Κ. Δ. ΣΩΤΗΡΙΟΥ : OSCAR PFISTER

«Ψυχανάλυση και παιδαγωγική» (μετάφραση).

Ὁμολογουμένως κάποτε κ' ἡ μετάφραση, ὅταν ξεφεύγει ἀπ' τὸν ἀσφυκτικὸ κλοιὸ τῆς σχολαστικῆς κατὰ λέξη ἀποδόσεως, εἶναι κ' αὐτὴ σωστὴ δημιουργικὴ ἐργασία. (1) Καὶ πολὺ σοβαρὴ, μάλιστα! Κάτι τέτοιο, ἀκριβῶς, συμβαίνει μὲ τὴν, κατὰ κυριολεξίαν, παράφραση τῆς «Ψυχανάλυσεως καὶ παιδαγωγικῆς» τοῦ παιδαγωγοῦ Oscar Pfister, πού φιλοπόνησε ὁ κ. Κ. Δ. Σωτηρίου. Μᾶς ἐξέπληξε, δηλονότι, ὁ κ. Σωτηρίου, μὲ τὸν ἑναρμονισμὸ πού ἐπέτυχε σχετικῆς πάντα μεταφραστικῆς πιστότητος καί, ἐκ παραλλήλου, δημιουργικῆς μαεστρίας. Καὶ δὲν εἶναι μόνον αὐτό. Ἡ ἑλληνικὴ μορφή τοῦ ἔργου, κυρίως δὲν ἔχει τίποτε τὸ νόθο, τὸ ὑπέισακτο, τὸ ὑποβολιμαῖο. Πουθενὰ μισοκαθαρευουσιανισμὸς, πουθενὰ γλωσσικὴ ὑποχώρηση πρὸς τὰ παραδεδεγμένα. Καὶ νὰ γίνεται τοῦτο σ' ἐπιστημονικὸ πόνημα, ὅπου, δηλαδή, ἀκόμα ἡ δημοτικὴ δὲν ἔχει καθιερωθεῖ καὶ κατισχύσει. Ἀλήθεια! Ἀθλος, πρὸς τοὺς ἄλλους, τοῦ κ. Σωτηρίου πρέπει νὰ θεωρηθεῖ κ' ἡ μεταβάπτιση τῆς ἐπιστημονικῆς ὀρολογίας. Λ. γ.: Einfühlungsfähigkeit ἀποδίδεται διαισταντικὴ ἰκανότητα (faculté d'intuition), (2) abdrängen= ἀποδιώχνω (repousser), bekanntheitsgefühl= τὸ συναίσθημα τοῦ γνώριμου (sentiment de familiarité), Kundgedung= φανέρωμα (manifestation) κ. ἄ. Ἀλλὰ τὰ πλεονεκτήματα τῆς εὐσυνειδήτης προσπάθειάς τοῦ κ. Σωτηρίου δὲν εἶναι μόνον αὐτά. Καί, προχωρῶντας, θὰ ἐπανέλθουμε.

Ὁ Oscar Pfister, μαθητὴς τοῦ μεγάλου Freud, στάθηκε πρωτοεργάτης κ' αὐτὸς τῆς ἐφαρμογῆς τῆς ψυχανάλυσεως γιὰ παιδαγωγικὰς προθέσεις. Ἡ ψυχανάλυση (3) ἢ ἔρευνα τοῦ ὑποσυνειδήτου, ἡ μέθοδος πού συνήντησε τόσες ἄδικες ἀντιδράσεις καὶ πού ἐγέννησε, ἀντιθέτως, τόσους πάλι ἐνθουσιασμούς, ἦταν εὐλόγο καὶ φυσικὸ νὰ εὗρισκε γόνιμο ἔδαφος καρποφορίας καὶ στὴν παιδαγωγικὴ καὶ νὰ γινόταν, μάλιστα, ὁ κυριώτερος ἄξονάς της. Τὸ παιδί, ἀπὸ

(1) Μεταφραστικὰ πρότυπα μᾶς ἔδωκαν, φρονούμε, ὁ Πάλλης (προπαντὸς μὲ τὴν «Τλιάδα» του) κ' ὁ Γρυπάρης (ὁ μοναδικὸς ἀναψυχωτὴς τῶν τραγωδιῶν τοῦ Αἰσχύλου).

(2) Οἱ γαλλικοὶ ὄροι εἶναι παρμένοι ἀπ' τὴ γαλλικὴ ἔκδοσι τοῦ βιβλίου πού κρινόμεν «La psychanalyse au service des éducateurs», 1921.

(3) Ἡ ψυχανάλυση ὡς σύστημα διετρανώθη τὸ 1896, ἰδίως καὶ μετέπειτα.

βρέφος, παρουσιάζει ἐκδηλώσεις σεξουαλικῆς. Ἡ πρώτη ὁ μαστὸς τῆς μητέρας κατὰ τὸν θηλασμό. Ἐπειτα ἀκολουθεῖ τὸ οἰδιπόδειο σύμπλεγμα. (4) Τέλος ἔπονται σαθροὶ μαζοχιστικὰ συμπλέγματα (σαδδισμὸς=ἡδονὴ πρὸς βασανισμὸ τῶν ἄλλων, μαζοχισμὸς=ἡδονὴ πρὸς αὐτοβασανισμὸ), παρατηρητικὸ ἐπιδεικτικὰ κ. ἄ. (5) Τὸ ὑποσυνειδήτο τοῦ παιδιοῦ πληροῦται ἐκφάνσεων, ὑπαγορευομένων ὑπὸ τοῦ γενετησίου ἐνστίκτου (οἱ ὁποῖες καὶ θὰ προκαλέσουν τὰ «ψυχικὰ τραύματα» πού δὲν ἐπουλώνονται, συνήθως, ποτέ). Ὁ παιδαγωγός, συνεπῶς, ὀφείλει, ἐρευνῶντας τὸ ὑποσυνειδήτο, νὰ προβαίνει εἰς τὴν θεραπεία τῶν διαφόρων ψυχονευρώσεων. (Freud «Ψυχοπαθολογία τῆς καθημερινῆς ζωῆς», 1904). Νὰ καταπολεμεῖ, κατόπιν, μὲ κάθε τρόπο τὴ γένεση libido (ἱμέρων), εἰς τὴν ψυχὴ τοῦ παιδιοῦ, ἀφοῦ, ἐδραζόμενο τὸ θυμικὸ εἰς τὸ ὑποσυνειδήτο, τόσο δλεθρῶς θὰ δράσει. Οἱ σχέσεις τοῦ μαθητοῦ νὰ παρακολουθοῦνται, κατ' ἐξοχὴν οἱ μὲ τοὺς φίλους του (ὁ Freud εἶπε: χωρὶς νὰ φανῶ ἄδικος μπορῶ νὰ ὑποστηρίξω πὼς κάθε παιδί παρουσιάζει ἐλαφρὰ ὁμοφυλόφιλο διάθεση) καὶ ἐντεχνάνα ἐξοβελίζεται ὁ homosexualismus (Kertbeny). Στὴ σημερινή, ἰδίως, κοινωνία ὅπου ἡ ἐκλυση τῶν ἠθῶν ἀπεκορυφώθη, ἡ ψυχαναλυτικὴ παιδαγωγικὴ ἀπέκτησε μεγάλη σημασίαν καὶ σπουδαιότητα. Καὶ τὸ σύγγραμμα τοῦ Oscar Pfister «Ψυχανάλυση καὶ παιδαγωγική», συγκεντρώνει ἐξαιρετικὸ ἐνδιαφέρον.

Ἀπὸ τὰ κεφάλαια τοῦ ὅλου ἔργου τοῦ Pfister ξεχωρίζουμε τὴν «Ὀυσία καὶ τὸ ἔργο τῆς ψυχαναλυτικῆς παιδαγωγικῆς», κομμάτι γραμμένο, πραγματικὰ, μὲ ποιητικὴ κ' ὄλας διάθεση καὶ οἴστρο. Ἐξηγεῖ ἰδῶ ὁ συγγραφεὺς τὴν ὑπόστασι καὶ τὸ ἀντικείμενον ἐρεύνης τῆς ψυχαναλυτικῆς παιδαγωγικῆς καὶ ἀναφέρει τὰς θεωρίας καὶ δοξασίας τῶν Γάλλων ψυχιάτρων Charcot καὶ Janet γιὰ τὸν ψυχικὸ κόσμον τοῦ ὑποσυνειδήτου, γιὰ «τὰς δυνάμεις πού κατευθύνουν τὴ ροὴ τῆς ψυχικῆς ζωῆς», τὴν ὑπαρξὴ τῶν ὁποίων τὴν ἀπέδειξε καὶ πειραματικῶς ὁ περιώνυμος ἰδρυτὴς τῆς σχολῆς τῆς «ὑποβολῆς» εἰς τὴν Nancy Bernheim.

Στὸ ἐπόμενον κεφάλαιον «Ἡ ἀνεπάρκεια τῆς καθιερωμένης παιδαγωγικῆς», ὁ Pfister πραγματεύεται μὲ ἀξιοσημείωτο ρεαλισμὸ καὶ ὀρθολογισμὸ τὰς ἐλλείψεις τῆς παλαιᾶς, καθιερωμένης ἀγωγῆς, ἀποδεικνύοντας πόσο ἔχουν μεταβληθεῖ τὰ πράγματα μετὰ τὴν ἐπιβολὴν τῆς ψυχανάλυσεως.

Ἐν συνεχείᾳ τὰ κεφάλαια «Τὸ παραμέρισμα», «Ἡ ὑποσυνειδήτη ἐνέργεια τῆς ψυχῆς», «Παραμέρισμα καὶ ἀποκλεισμός» καὶ «Ποιῶς ψυχικὴς δυνάμεις συμμετέχουν εἰς τὸ παραμέρισμα», εἶναι διατυπωμένα μὲ μοναδικὴ ἐπιστημονικὴ ἀκρίβεια καὶ μᾶλλον μὲ ἐκλαϊκευτικὰς προθέσεις. Ἀκόμα τὸ Τρίτον μέρος τοῦ βιβλίου («Ἡ πρακτικὴ ἐφαρμογὴ τῆς ψυχαναλυτικῆς παιδαγωγικῆς»), μᾶς σταμά-

(4) Οἰδιπόδειο σύμπλεγμα. Προσέλωσι ἀπόλυτη τοῦ παιδιοῦ εἰς τὴν μητέρα καὶ ἀντιζηλία πρὸς τὸν πατέρα.

(5) Ν. Ν. Λαγκαυλίδη «Ἡ σεξουαλικὴ διαπαιδαγώγησις», 1930.

τησε με τὴ σαφήνειά του, τὶς ὁρθὲς ὑποδείξεις του, τὴν ἐμπειρότητά του καὶ τὸ τάκτι. Ἀσφαλῶς ὁ Rousseau (1712—1778), ὁ περίφημος συγγραφεὺς τοῦ «Αἰμιλίου» καὶ ὁ Pestalozzi (1746-1824), δὲν θὰ μπορούσαν ποτὲ νὰ προῖδουν τέτοια τροπὴ τῶν παιδαγωγικῶν ἀντιλήψεων καὶ κατευθύνσεων.

Τέλος τὰ τελευταῖα κεφάλαια τοῦ βιβλίου (80, 90, 100), ἐξαντλοῦν καὶ συμπληρώνουν, ὅλως διόλου τὸ «θέμα» καὶ τὴν ἐξ αὐτοῦ supposition.

Καὶ τώρα ὁ λόγος πάλι γιὰ τὸν κ. Σωτηρίου. Ἡ μεταφραστικὴ ἐργασία του, λοιπόν, πρέπει νὰ χαρακτηρισθῆ ὑποδειγματικῆ. Ἀνεκτίμητη. Γλωσσοπλάστης ὁ κ. Σωτηρίου, θερμὸς θιασώτης τοῦ Ψυχάρη, οὔτε κατὰ κεραία δὲν παρεξέκλινε τῶν γλωσσικῶν ἀφορισμῶν τοῦ δασκάλου του. Στὴ συνείδησή μας πῆρε πιά ὁ μεταφραστὴς μας τὴν ἐπίζηλη, θέσν του, πλάϊ στὸν ἔξοχο ἐκείνον Ε. Γιαννίδη.

Πιθανὸν νὰ μᾶς ἀντιτάξουν μερικοὶ ὅτι τὴ γλῶσσα τοῦ κ. Σωτηρίου τὴν διακρίνουν ἀκρότητες καὶ βαρβαρότητες. Θ' ἀπαντούσαμε, τότε, ὅτι οἱ χαρακτηρισμοὶ αὐτοί, οἱ ἀνάρμοστοι, γιὰτὶ νὰ μὴ προσδίδονται καὶ γενικὰ στὴ δημοτικὴ μας γλῶσσα, ἀφοῦ ἡ μετάφραση ποὺ κρίνουμε δὲν εἶναι τίποτε ἄλλο, παρὰ πιστὸς καθρέφτης τῆς δημοτικῆς:

Ἄξιοθαύμαστος, πρὸς τοὺς ἄλλοις, εἶναι ὁ ὑπὸ κρίση μεταφραστὴς καὶ γιὰ τὶς ὑποσημειώσεις τὶς δικῆς του (ἐπειδὴ ὑπάρχουν καὶ τοῦ συγγραφέως), ποὺ μεταχειρίζεται, γιὰ νὰ μὴ μᾶς ἀφίσει καμμιά πτυχή σκοτεινὴ. Τί λακωνισμός, τί διαύγεια ὕφους! Πῶς νὰ μὴ ἀναφέρουμε μιὰ ποὺ ἀναλύει, μὲ τόσο λίγα λόγια, ὁλόκληρη κοσμοθεωρία τοῦ Freud: «Σύμφωνα μὲ τὸν Freud δυὸ νόμοι κυβερνοῦνε τὸν ἄνθρωπο: α) Ὁ νόμος τῆς τέρψης—λύτης. Ὁ ἄνθρωπος ἐπιθυμεῖ κάθε τι ποὺ τοῦ φέρνει τέρψη εὐχαρίστηση καὶ ἀποφεύγει ὅ,τι τὸν δυσαρεστεῖ. Καὶ β) ὁ νόμος τῆς πραγματικότητος. Ὁ ἄνθρωπος νιώθει πῶς ἐξαρτιέται ἀπὸ τὸν ἔξωτικὸ κόσμον καὶ προσπαθεῖ νὰ καταλάβει τὰ πράγματα, τὴν ἀξία τους, γιὰ νὰ κυρι-αρχήσει καὶ νὰ τὰ χρησιμοποιήσει». («Ψυχανάλυση καὶ παιδαγωγικὴ», σελ. 67).

Ἐν τέλει τὸν κ. Σωτηρίου ἀρμόζει νὰ τὸν ἐπαινέσουμε γιὰ τὸ ἐνιαῖον ὀρθογραφικὸ σύστημα ποὺ τηρεῖ καὶ γιὰ τὴν προσπάθειά του νὰ γνωρίσει καὶ στὴν Ἑλλάδα τὸν σπουδαῖο ρόλο τῆς ψυχχαναλυτικῆς παιδαγωγικῆς. Μὲ τέτοιους ἐπιστημονας, ὅπως αὐτός, δὲν μπορεῖ παρὰ νὰ βραβεῖται ἡ ἑλληνικὴ διανόηση σταθερὰ καὶ γοργὰ πρὸς τὴν πρόοδο.

ΓΛΑΥΚΟΥ ΑΛΙΘΕΡΣΗ: «Τὸ πρόβλημα τοῦ Καβάφη» (μελέτη).

Ἡ Κύπρος ἂν μᾶς ἔδωκε ἓνα πεζογράφο, τὸν στυλίστα Ν. Νικολαΐδη, μᾶς χάρισε ἀντιθέτως καὶ ἓνα ποιητὴ. Τὸν Ἀλιθέρση. Γιατί, ἀναμφιβόλως, ὁ Ἀλιθέρσης εἶναι—καὶ μάλιστα πολὺ καλὸς—ποιητὴς. Καὶ φιλόπονος, ἀκάματος. Τὸ ἔργο του, πλούσιο σὲ ἀποχρώσεις καὶ πολὺπλευρο, τὸν κατατάσσει, κατὰ τὴ γνώμη μας, στοῦ Μελαχροινῶ, στοῦ Σπαταλά, στοῦ Σημηριώτη, τῆ σειρά.

Παραγωγικὸς καὶ εὐγονος ἐξέδωσε τὸ 1919 τὰ συμπαθητικὰ γιὰ τὴν ἀπλότητά τους ποιήματα «Γαλανὰ δαχτυλιδάκια». Τὸ 1921 παρουσίασε τὴν ποιητικὴ, ἐπίσης, συλλογὴ «Κρινάκια τοῦ γιαιλοῦ», ποὺ περιεῖχε μερικοὺς ἀπὸ τοὺς καλυτέρους τοῦ στίχους, τὸ 1923 μᾶς δίδει τὰ ὑποβλητικὰ ποιήματα «Οἱ ὄραματισμοὶ τοῦ Ἐωσφόρου», τὸ 1924 τὰ μειονεκτικὰ καὶ ἐπηρεασμένα ἀπὸ τὸν Hamsun διηγήματα «Ὁ γυμνὸς ἄνθρωπος», τὸ 1925 κακὴ μετάφραση τῶν ἀπάντων τοῦ R. Brooke, τὸ 1926 τὶς κακὲς, πάλι, μεταφράσεις «Ἀγγλικὴ ἀνθολογία», τὸ 1929 τὸν ἔξαιρετικὸ, τὸν ἀριώτερό του τόμο τραγουδιῶν «Ἀπλὴ προσφορά», τὸ 1934 τὸ πρόχειρο, ὀπωσδήποτε, δοκίμιον «Δ. Θ. Λιπέρτης», (6) καὶ τώρα τὸ «Πρόβλημα τοῦ Καβάφη», μελέτην, αὐθαίρετην, ἀβασάνιστην, ἀτυχῶς.

Καί, ἐν πρώτοις, διαφωνοῦμε ριζικὰ καὶ κατὰ βάση μὲ τὸν κ. Ἀλιθέρση. Τοῦ Καβάφη δὲν τοῦ ἀρνούμαστε, ἐμεῖς τοῦλάχιστο, κόθε ἀξίας, ἔχοντας τὴν ἀντίληψη, ἀπ' ἐναντίας, ὅτι ὁ Ἀλεξανδρινὸς ποιητὴς, εἶναι μιὰ ἀπὸ τὶς μεγαλειότερες μορφὰς τῶν νεοελληνικῶν γραμμάτων.

Ὁ Καβάφης δὲν πρέπει, κατὰ τὴν ἀποψή μας, νὰ ταυτίζεται ὡς ποιητὴς καὶ ὡς ἄνθρωπος καὶ ἐπειδὴ στὴ δευτέρῃ πλευρᾷ του ὑστερεῖ, ἐπιπόλαια νὰ ἐπιτιμοῦμε τὴν πρώτην του ιδιότητα. Ὡς ἄνθρωπον, φυσικὰ, τὸν Καβάφη, δὲν τὸν ἐκτιμήσαμε. Ὡς ποιητὴ ὅμως. . .

Καί, γιὰ νὰ ποῦμε καὶ ἐμεῖς τὴν κρίση μας γιὰ τὴν ποίησιν τοῦ Καβάφη, ἀρκούμεστε στίς λίγες μονάχα τοῦτες γενικὲς παρατηρήσεις: Δὲν χαρακτηρίζε τὸν Καβάφη ἡ πεζότης. Καὶ θάνα ἀρετὰ ἀφελῆς αὐτὸς ποὺ θὰ τὸ ὑποστηρίξει. Ἀκριβῶς σὲ μιὰ κατ' ἐπίφασιν πεζότητα κρυβόταν ἡ ὑποβολὴ καὶ ἡ γοητεία. Ὁ καθαυτὸς ἰδιόρρυθμος καὶ προσωπικὸς τὸνος τῆς καθαφικῆς ποιήσεως (ποὺ ἐδημιούργησε, ἔνδειξη τῆς ἐπιβολῆς του, σχολὴ μὲ πλείστους θιασώτες), δὲν ἐκπηγάζει οὔτε ἀπὸ τὸν Wilde (1856—1900), τὸν esthète décadent, κατὰ τὸ Larousse, οὔτε ἀπὸ τὸν Browning, (7) ὅπως σημειώνει ὁ κ. Ἀλιθέρσης. Εἶναι, ἴσα καὶ ἴσα, πηγαῖος καὶ πρωτότυπος, μὴ ἔχοντας τίποτε τὸ κοινὸν μὲ τὰ μοτίβα τῶν Ἀγγλῶν ποιητῶν, παρὰ τὴν παιδεραστικὴν τάσιν στὰ θέματα. Ἡ γλῶσσα τοῦ Καβάφη, ἄμουση καὶ ἀκομψή, εἶν' ἡ ἀλήθεια, εἶναι ἡ μόνη ποὺ ἀρμόζει γιὰ νὰ ἐκφρασθῆ μιὰ τέτοια ἰδιότροπη καὶ νοσηρὰ ποίηση. Καί, τέλος, ἡ ἔλλειψη μέτρου καὶ ρυθμοῦ (ὄχι πάντα), δὲν μπορούσε παρὰ νὰ ἦταν τὸ πρέπον πλαίσιον, τὸ ἰδανικὸ περίγραμμα, μαζὺ μὲ τὴν ἀημελησία τοῦ στίχου, μᾶς τόσο παθολογικῆς ὑψῆς ποιητικῆς τεχνουργίας.

(6) Δ. Θ. Λιπέρτης, Κύπριος διαλεκτικὸς ποιητὴς, δημιουργὸς τῶν «Τρισημιότικων τραουδιῶν», ποὺ τὸ εἰδυλλιακὸ καὶ ἀγροπικὸ χρῶμα τοῦ στίχου τους, πρὸ παντός, εἶναι κυρι-ακό, γιὰ τὴν ἀκριβολογία, couleur local), τὰ καθιστᾷ σωστὰ δημοικὰ τραγούδια.

(7) (1812—1889, un poète de premier ordre, d' un talent parfois obscur et bizarre mais d' une psychologie profonde et d' une imagination éclatante. («Larousse Universel», σελ. 309).

“Υστερα μετὸν κ. Ἀλιθέρη ἀσυμφωνοῦμε καὶ ὅσον ἀφορᾷ τὸν ἐπιχειρηματολογικὸν τοῦ τροποῦ. Δὲν εἶναι, νὰ ποῦμε, σοβαρὸ ντοκουμέντο τὸ ἀράδιασμα κειμένων ἐφημεριδῶν καὶ ποιημάτων—κατὰ γραμμὴν κειμένου—τοῦ Καβάφη. Ἐπειτα δὲν ἔχει ὁ κ. Ἀλιθέρης βιβλιογραφία. Δὲν ἀναφέρει, παρὰ ἐπὶ ποδός, τίς ιδέες τῶν ἄλλων διανοουμένων περὶ Καβάφη, γιὰ νὰ τίς ἀναιρέσει, ἂν ἀντιτίθεται, ἢ νὰ τίς ὀλοκληρώσει, ἂν συμφωνεῖ. Κάπου μόνο μιᾶ γιὰ τὸν Τ. Μαλᾶνο καὶ τὸν Μ. Περίδη, ἀλλ’ ἀντιπαρέχεται καὶ δὲν ἐμμένει στὶς περὶ τὸν Καβάφη σκέψεις τους.

Εἰς ἐπίμετρο βρισκόμαστε ἀπὸλυτὰ ἀντίθετοι μετὸν κ. Ἀλιθέρη καὶ στὸ ζήτημα τῆς γλώσσας. Τὸ ἐχπληρωθὸν κ’ οἱ συνειδήσεις μαρτυροῦν ὡς στεροῦμενον γλωσσικῆς αἰσθήσεως, τὸν ἄνθρωπο ποὺ τὰ μεταχειρίζεται.

Τελικὰ ἔχουμε νὰ προσθέσουμε ὅτι τὸ «Πρόβλημα τοῦ Καβάφη» δὲν εἶναι καὶ τὸ ὑποσημειώνουμε, γραμμὴν ἐμπεριστατωμένα καὶ μετ’ ἐμβοήθειας, ὅτι τὸ διακρίνει, στὴ διατύπωση τῶν ἰσχυρισμῶν του, μιὰ κάποια στενὴ ἢ ἀντικαβαφικὴ ἀντίληψη—ποὺ δὲν μᾶς τὴν δικαιολογεῖ ὁ συγγραφεὺς—καὶ ὅτι τὰ ἀναιμικὰ παρατασσόμενα ἐπιχειρήματα κ’ οἱ ἐν γένει παρατηρήσεις, δὲν ἐπισφραγίζονται ἀπὸ κριτικὸ πνεῦμα.

Στὸν κ. Ἀλιθέρη, τὸν ἀληθινὸν ποιητὴ, θὰ τολμούσαμε νὰ συνιστούσαμε νὰ μὴ καταπιάνεται, ἀφοῦ ἀστοχεῖ, μετ’ ἀχαρῆς ἐργασίες ἔξω ὀλότελα τοῦ κύκλου του καὶ τοῦ τομέως τῆς ἐπιδόσεώς του.

Π. ΜΑΥΡΕΑ: «Ἀδελτῆς» (ποιήματα).

Γιὰ τὸν κ. Μαυρέα μᾶς δόθηκε ἡ εὐκαιρία, σ’ ἄλλες στήλες, ἐπανειλημμένως νὰ μιλήσουμε. Σήμερον μᾶς παρέχεται ἐκ νέου ἀφορμὴ. Κι’ αὐτὸ ἀποτελεῖ τὴν εὐχαριστήσῃ μας.

Παρουσιάστηκε ὁ κ. Μαυρέας γιὰ πρώτη φορὰ στὰ γράμματα μετ’ οὗτος ἐλαττωματικοὺς καὶ πρωτόλειους στίχους «Ἐλεγχοί» (1924—1929). Τὸ βιβλίον αὐτὸ—σὲ δυὸ σειρὰς—τὸ διαδέχθηκε ὁ «Ἀσκαυλος» (1932), ὁ ὁποῖος καὶ μαρτυροῦσε πλέον ὅτι ὁ ποιητὴς μῆτε ἀναμφισβήτητα στὴν περιοχὴ τῆς τέχνης. Μετὰ ἡ ἐκδοσις τῆς «Ἀυλοδόκης» (1933), τοῦ καλύτερου κ’ ὅλας ἔργου ἀπὸ τὰ προηγουμένα του ποὺ ἀναφέραμε, ἐσυνειδητοποίησε τὴν ἀντίληψη γιὰ τὴν ἀξία τοῦ κ. Μαυρέα καὶ τὸν ἐξύψωσε πολὺ στὴν ἐκτιμητικὴν μας κλίμακα. Ἦδη μετ’ οὗτος τοῦ νέου ἔργου, τὸν «Ἀδελτῆ», κερδίζει, κατὰ τὴ γνώμη μας, ὀλότελα τὸν τίτλον τοῦ καλοῦ προσωπικοῦ ἀπὸλυτὰ—ποιητῆ. Ὁ «Ἀδελτῆς» δὲν ἔχει κανένα ψεγάδι, ἐκτὸς τὸν λεκτικὸν ἐκζητισμὸν του. Καὶ εἶναι κριμα νὰ μὴ ἀποφεύγει ὁ ποιητῆς—ὅπως καὶ ἄλλοτε τοῦ παρατηρήσαμε—τὸ τροπὸν τοῦτο, ὅποτε θ’ ἀπαλλασσότανε καὶ τῆς ἀκαδημαϊκῆς ψυχρότητος ποὺ τὸν διέπει. Ἴσως νὰ καταλογίζεται ὡς σφάλμα, ἐκ περισσοῦ κ’ ἡ μονοτονία καὶ τὸ μονόπλευρον τῆς ἐμπνεύσεως.

Ἄλλὰ τὰ χαρίσματα τοῦ κ. Μαυρέα, ἐν ἀντιθέσει, εἶναι ἀπειρα. Ἰδιτυπία, πρῶτα—πρῶτα. «Θέματα» διαλεγμένα κατόπιν αὐστηρῆς ἐπιλογῆς. Ἀρχαιοπρέπεια, ἔπειτα καὶ ρωμαλεότης (καθὼς στὴν ποίησιν τοῦ Σικελιάνου, ποὺ ναὶ μὲν εἶναι συγγενὴς μετ’ οὗτος ἐν λόγῳ, ἀλλὰ ἀκολουθεῖ ἄλλην τροχίαν). Μουσικότης, τέλος καὶ πλέθρια γνώση τῆς τεχνικῆς τοῦ στίχου. (Πλούσια καὶ ἀβίαστη ῥίμα, ἀπουσία χασμαδιῶν καὶ κακοφωνιῶν καὶ τραχὺ—ὅπως ἀρμόζει, ἐν προκειμένῳ—καὶ γοργὸ μέτρο). Πῶς νὰ μὴ παραθέσουμε ἀπ’ τὸ ΥἼ τὴν 8ην στροφὴν: Λοιπόν, ἰδοὺ τὴν:

Ποῦ μετ’ ὀδηγᾷς; Πόδις πιά κ’ ἐγὼ ὃ θεά, ὃ μάννα
Εὐπλοία, ὃ θῆαινα σὺ τοῦ τραγουδιοῦ μου, ὃ πόντια
γεννήτρα ἐσὺ τοῦ ἀστρικοῦ καὶ νυχτοδότη παιᾶνα
πόδις πιά κ’ οὔτε κ’ αὐτὴ ἡ κῶα ἀνακρεόντεια
μορφὴ τὴν κῶα μου πιά τριήρη ὀδηγᾷ τὴν πλάνα...

Ἦ, αὐτὴν, ἀπ’ τὸ ποίημα τὸ ἀφιερωμένον στὸν Γ. Σταυρόπουλον:
Σὰν τὴ στροφή ἡ ἀρμονικὴ τοῦ κόρφου μοιάζει αὐτὴ ἡ ἀκτὴ
ποὺ ἔχει τὸν κάβο ὡς τραγικὸν ἀντίφωνο τοῦ ἤχου,
βαρκοῦλα ἐδῶ, βαρκοῦλα ἐκεῖ στὴν αὔρα ἀπλώνει τὸ πανί
στὴν αὔρα ποὺ εἶναι ἡ ἀντιστροφή τοῦ τραγικοῦ μου στίχου.

Γιὰ τὸν κ. Μαυρέα θὰ μπορούσαμε νὰ ποῦμε, μετατρέποντας τὴν ἔκφρασιν τοῦ Ναπολέοντος γιὰ τὸν W. Coethe: Ἴδου ἕνας ποιητῆς!.. Πράγματι.

ΛΩΡΟΣ ΦΑΝΤΑΖΗΣ

ΤΟ ΘΕΑΤΡΟ

“ΡΗΓΑΣ ΦΕΡΑΙΟΣ,,

Α. ΠΡΟΒΕΛΕΓΓΙΟΥ

“ΝΑΖΗΤΟΜΕΣΟΛΟΓΓΙ,,

Β. ΡΩΤΑ

ΕΘΝ. ΘΕΑΤΡΟΝ — Ἐθνικὴ Ἑορτή.

Τὰ λυπηρὰ γεγονότα τῆς 1ης Μαρτίου, ὁ ματωμένος σάλος ποὺ γνώρισε ἡ χώρα μας ἀπὸ τὴν μέρα κείνη ὡς τὴν ἡμέραν τῆς Ἐθνικῆς γιορτῆς δὲν ἄφησαν τὸ θέατρο νὰ δώσῃ τίποτα καινούργιον κ’ οὔτε καμμιά ἐκδήλωση ἀξιόπρόσεχτη ἀλλ’ ἂν μπορεῖ νὰ μᾶς ἀπασχολήσῃ σήμερον, ἔξω ἀπ’ τὴν πανηγυρικὴν πρώτην τοῦ «Ρήγα» στὸ Ἐθνικόν, ποὺ συνδυάσθηκε μετ’ οὗτος ἑορτασμὸς τῆς 25ης Μαρτίου.

“Ο Ρήγας,, τοῦ Προβελεγγίου δὲν εἶναι δυνατόν νὰ χαρακτηρισθῇ σὰν ἔργο μεγαλόπνοον. Οὔτε αὐτοὶ ποὺ μᾶς τὸ παρουσίασαν πίστεψαν ἀσφαλῶς ὅτι εἶναι προωρισμένο νὰ φέρῃ δυνατὴ συγκίνησιν, βαθύτερον ἐνθουσιασμὸν, νὰ βρῇ μεσ’ οὗτος κα-

τάβαθα τῆς σκέψης μας τὴν Ἐθνικὴν ιδέα ποὺ λίγο ἢ πολὺ κρύβεται στὸν καθένα μας γιὰ νὰ τὴν ἀφυπνήσῃ καὶ νὰ τῆς δώσῃ φόρμα ζωηρὰ καὶ μετ’ ἀπαιτήσεως, μετ’ ἀνάθεσιν ἔντονου ἐξεχειλισματος. “Οχι. “Ο «Ρήγας» εἶναι μιὰ ἀπλή, μιὰ ἀγαθὴ, μιὰ ἡρεμὴ προσπάθεια ἑνὸς ἀπλοῦ καὶ ἀγαθοῦ καὶ ἡρεμοῦ ποιητῆ ποὺ ἡ γενεὰ μας σέβεται τὴ μακροχρόνια δουλειὰ του, τὸν κόπον ποὺ κατέβαλε σ’ ὅλην τὴν ζωὴν γιὰ νὰ δημιουργήσῃ ὅσο πέρναν ἡ δυνάμεις του. Κανένας δὲν κατηγορεῖ τὴν Ἐθνικὴν σκηνὴν γιὰ τὸ ἀνέβασμα τοῦ “Ρήγα... Μάλιστα, ἦταν ἴσως τὸ πιὸ κατάλληλον ἀπ’ τὰ ἔργα ποὺ θὰ φιλοδοξοῦσαν νὰ παίξουν ρόλον πατριωτικῆς θεατρικῆς λαμπάδας πυροτεχνήματος εἰκοσθετράωρου τέτοιου ποὺ τὸ ἀπαιτεῖ ἡ μέρα, ἡ

λαμπαδηφορίες και ή αναμνήσεις της απελευθερωτικής του γένους 'Επανάστασης. Κάπου και κάπου μάλιστα σ' αυτό το «ήμερο ρυάκι» στο έργο του Προβελεγγίου βλέπει, ακούει κανένας φράσεις γεμάτες από μέστωμα διανοητικό, αρπάζει ιδέες που ανπλήθαιναν στη γονιμότητα του συγγραφέως, αν δεν ήταν μονάχα δυο ή τρεις, διαμάντια λιγοστά μέσ' στο σωρό κοινών καλοβαλμένων λέξεων θάδειχνα πώς ο Προβελέγγιος αφήνει έργο πειό ξεχωριστό, ψηλότερο απ' αυτό που ξέρωμε ως τώρα και απ' αυτό που είδαμε προχθές στο «'Εθνικό». "Ας είναι όμως: Κάτι που εκπλήσσει, κάτι που συγκινεί ακόμα έμας τους νεωτέρους, είναι ή τεχνοτροπία του σεβαστού όγδοντάρη ποιητή που εύτυχώς για την δημιουργία του δεν έχει καμμία σχέση με τα σχοινοτενή έργα του είδους με κάποια λυρικοπατριωτικά και εξαμβλώματα που κυκλοφόρησαν στο παρελθόν και που ζητάνε τώρα θέσι στο ρεπερτόριο των θεάτρων για ν' αναπλάσουν τη σημερινή διεφθαρμένη γενεά! . . . 'Ο Ρήγας παρ' όλη του τη φτήνεια είναι έργο σεμνό, εύχριστο, μπορεί κανείς να πη, χωρίς δυσκολοχώνευτες τιράτες δέκα πιθαμών ή μιὰ και δίχως μονολόγους έκνευριστικούς και ψεύτικους.

'Ακόμα ή διαίρεσή του σε ταμπλά του δίνει μιὰ μορφή νεωτερι-

στική πια χάρη, αν και πολλές απ' τις εικόνες περνούνε κινηματογραφικά, έτσι για να περάσουν, χωρίς φόντο και άρτια αρχιτεκτονική, σταλαγματιές που λές και χύθηκαν για να ανοίξη και να κλείση περισσότερες φορές ή αυλαία. 'Εντούτοις στο είδος του, το έργο άρεσε. Καί άρεσε όχι μονάχα γιατί έχει όσα προτερήματα ανέφερα πειό πάνω μα και γιατί οί κυριώτεροι από τους πρωταγωνιστές του πάλαιψαν για να το άναδείξουν, έκαναν σεβαστό άγώνα κι 'έδωσαν όλη τους την τέχνη για να κρατήσουν μερικές σκηνές που ανκαι ήταν βασικά θεμέλια του έργου δεν στέκονταν πολύ καλά στα πόδια τους.

'Ως Ρήγας ο Γληνός έδωσε θαυμαστά το ρόλο του. 'Η ευγένεια της ψυχής του ήρωϊκού Βελεστινλή, ό έρωτάς του για τη λευτεριά το κράμα του άνδρισμού και κάποιας παιδικής γλυκύτητας που χαρακτηριζε του γένους μας τον υπερήφανο τραγουδιστή, δόθηκαν έξαιρετικά στη σύλληψη, στη διανοητική σύλληψη του ρόλου απ' το Γληνό, στο πρόσωπό του, στις κινήσεις του, σ' όλόκληρο το καλλιτεχνικό του σύνολο. 'Η 'Ελένη Παπαδάκη ως Αύγη πρόσθεσε ένα λιθαράκι ακόμα στον όγκο των καλών της δημιουργιών γιατί απέδωσε με έσωτερικότητα με πόνο ψυχικό, το ρόλο της πατριωτοπούλας την ξεσοχα σεμνή και άγέρωχη 'Ελληνοπούλα που αγαπά-

ει μα και προδίνει δίχως να το θέλει, ρόλο που δυστυχώς ζωγράφισε άχνά ο συγγραφέας του «Ρήγα».

'Ωραϊος κι' ο Δεστούνης ως Καπετάν Στάθης, ο Αύλωνίτης ως Πασάς περίφημος και οί Κωτσόπουλος και 'Αρώνης αξιοσημείωτο ως Περαιβός και Φώτιος. Δεν μοι άρεσαν καθόλου ο Φαρμάκης γιατί ήταν ψεύτικος ως Μαργαρίτης και διόλου έσωτερικός, ο Μήτσος ο Μυράτ που διετήρησε στο ρόλο του Σκουφά κάτι απ' την παληά μελοδραματική σχολή που δεν ταιριάζει με την τόσο άνθηρή ακόμα εμφάνισή του και ο Ταλάνος που κάθε άλλο παρά Πασάς λεβέντης, ήρωϊκός, άτρόμητος και έλευθερομάχος ήταν. 'Εμοιαζε πειό πολύ για εύνουχος Σουλτανικού γυναικωνίτη. Θα σημειώσω ακόμη τις επιτυχημένες εμφανίσεις της 'Αλκαίου, του 'Αρη Μαλλιαγρού, και του 'Ηλιάδη. 'Από τα σκηνικά του Κλώνη υπερθαυμάζω το τελευταίο της τρίτης πράξεως που δίνει ένα δωμάτιο ξενοδοχείου στο Τριέστι. Πράγματι άριστουργηματικό. "Όσο για το Φωκά έθαυματούργησε και πάλι.

Για το μονόπρακτο του Ρώτα, που είχε ξαναπαιχθή, αλλάζουμε τα πράγματα. Δεν τόχα δη στην πρώτη του διδασκαλία. Καί όμολογώ ότι το χειρότερο προχθές μ' όλη μου την καρδιά. "Αρτιο, φλογερό ως έπρεπε για το

πατριωτικό του θέμα, γεμάτο έμπνευση και ποίηση. 'Ενα άληθινό διαμάντι τέχνης. 'Ο τύπος του παπᾶ, του άνυπέροβλητου αυτού ήρωϊκού, παπᾶ είναι ζωγραφισμένος με μαεστρία καταπληκτική, δοσμένος, αν επιτρέπεται ή λέξη, στην υπερεντέλεια. 'Ολόκληρη ή εικόνα της πολιτείας του Μεσολογγίου που ρέβει, που στενάζει, που λυώνει στης πολιορκίας τα δεινά, με τα μαρτύρια των κατοίκων που φτάνουνε να τρώνε σκύλους και ποντίκια, με την παλληκαριά των άφθαστων πολεμιστών είναι άνθρώπινα, βαθειά ανθρώπινα δοσμένη. 'Ο Ρώτας φέρνει την άτιμόσφαιρα του πόνου ανάγλυφα συνδυασμένη με τον περήφανο στώικισμό, δίνει μιὰ ζωντανή, δημιουργικά σπαρταριστή σελίδα του ένδοξου προγονικού άγώνα.

'Η έκτέλεση βοήθησε σημαντικά ώστε το ώραϊο μονόπρακτο να συναρπάση άπόλυτα. Στο ρόλο του παπᾶ είχε ο Ροζάν στιγμές άληθινά υπέροχες. Καί ο Φαρμάκης εξιλεώθηκε περίφημα για την κατάντια του στο «Ρήγα». 'Η 'Αλκαίου ως Γεώργαινα: ή αξιοθαύμαστη και πάντα δημιουργική Σαπφώ. Δυό όόλοι μιᾶς στιγμής της: Κατερίνας και της πολεμιστριας κοπέλλας, βρήκαν έξαιρετη ένσάρκωση από την Ρένα Ροζάν και από τη Θάλεια Καλλιγᾶ. Ταλέντα που ανατέλλουν τα δυό μικρά του Ρώτα. 'Αξιοσημείωτες επίσης ή Βάσω Μανωλίδου και ή Ρίτα Μιράτ. Γιατί όμως, φίλτατε κ. Ροντήρη, μέσα στο δράμα της φτώχιας, της συμφορᾶς,

τοῦ ἀδιάκοπου πολέμου, οἱ ἡρωϊκοὶ Μεσολογγίτες μᾶς ἐμφανίζονται μὲ φουσανέλλες κάτασπρες, ἀστραφτερές : . . . Μικρὴ παραφωνία, μὰ ὑπολογίσιμη, γιατί τὸ ἄριστο σύνολο μᾶς ἐπιβάλλει αὐστηρότητα.

ΑΛΕΚΟΣ ΛΙΔΩΡΙΚΗΣ

ΠΕΝΝΙΕΣ ΕΛΛΗΝΙΚΕΣ

— Τὸν περασμένο μῆνα, ἐκτός ἀπὸ τὸν Πάλλη γιὰ τὸν ὁποῖο γράφει ἐκτενῶς ὁ συνεργάτης μας κ. Ἄγρας, ἐχάσαμε ἄλλους δυὸ ἀνθρώπους τῶν γραμμάτων.

— Τὸν Σπύρο Ποταμιᾶνο καὶ τὸν Κωστή Χαιρόπουλο.

— Ὁ πρῶτος διακρίθηκε εἰς ἐπιφυλλίδες.

— Ὁ δεύτερος ἔπαιξεν ὡς δημοσιογράφος σπουδαῖο ρόλον κατὰ τὴν τελευταία εἰκοσιπενταετία μέχρι δὲ πρὸ διμήνου περίπου ἔγραφε μὲ τὸ ψευδώνυμο «Ἀπόμαχος» χρονογραφήματα στὴν «Πρωΐα».

— Οἱ μαθητὲς τοῦ Κολλεγίου Ἀθηνῶν θὰ παίξουν σὲ δυὸ παραστάσεις (13 καὶ 14 Ἀπριλίου) τὸν «Κύκλωπα» τοῦ Εὐριπίδη, στὸ Κολλέγιο Ψυχικοῦ. Τὸν «Κύκλωπα» μετέφρασε ὁ ἀείμνηστος Πάλλης.

— Τὸ βιβλίον τοῦ κ. Τηλ. Κουρμούλη «Αἱ παραισθήσεις τῆς λογοκρατίας» μεταφράζεται στὴν ἀγγλική.

ΞΕΝΕΣ

— Ἐφέτος συμπληρῶνται 50 χρόνια ἀπὸ τὸν καιρὸ ποὺ πέθανε ὁ Βίκτωρ Οὐγκώ καὶ ἡ Γαλλία ἐτοιμάζεται γιὰ τὸν ἑορτασμό τῆς ἐπετείου αὐτῆς.

— Τὸν περασμένο μῆνα συμπληρώθηκαν 50 χρόνια ἀπὸ τῆς πρώτης ἐκδόσεως τοῦ «Ζερμινάλ» τοῦ Αἰμ. Ζολᾶ.

— Οἱ φίλοι τοῦ διασήμου Γάλλου συγγραφέα εἶχαν ὀργανώσει στὴν Σορβόνη φιλολογικὴ συγκέντρωση στὴν ὁποία παρευρέθησαν οἱ ἐπιφανέστεροι συγγραφεῖς τῆς Γαλλίας.

— Τὸν περασμένο ἐπίσης μῆνα συμπληρώθηκαν εἰκοσιπέντε χρόνια ἀπὸ τὸν καιρὸ ποὺ πέθανε ὁ Ἑλληνογάλλος ποιητὴς τῶν «Στροφῶν» Ζάν Μωρεάς. Ὁ Μωρεάς πέθανε σὲ ἡλικία 54 χρονῶν, τὰ τέλη τοῦ Μάρτη τοῦ 1910.

— Σὲ ὅλη τὴν Προβηγγία θὰ γίνουν φιλολογικὰ μνημόσυνα γιὰ τὴν 21ῃ ἐπέτειον τοῦ θανάτου τοῦ μεγάλου Προβηγγιανοῦ ποιητῆ Φρειδερίκου Μιστράλ.

— Πρὶν 20 ἡμέρες ὁ μέγας Ἰταλὸς ποιητὴς Νταννούτσιο γιόρτασε τὴν 72α ἐπέτειον τῶν γενεθλίων του. Μὲ τὴν εὐκαιρία αὐτὴν ὁ Κάμιλλος Τραβέρσι ἔβγαλε μιὰ πολύτομη βιογραφία τοῦ μεγάλου ποιητῆ.

ΝΕΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ

— Κ. Δ. ΣΩΤΗΡΙΟΥ : «Ψυχανάλυση καὶ παιδαγωγικὴ» τοῦ Oscar Pfister (μελέτη).

— VERA SCHMIDT : «Ἡ Ψυχαναλυτικὴ ἀγωγή εἰς τὴν Σοβιετικὴν Ρωσσίαν» (μετ. Σ. Φερεντίνου).

— Π. ΜΑΥΡΕΑ : «Ἀὐλητὴς» (ποιήμ.)

— Γ. ΑΜΠΑΤΗ : «Ἡ ἀρπαγὴ τῶν Σαββίνων» (ποιήματα).

— ΑΓΕΥΤΕΡΗ ΞΑΝΘΟΥ : «Μάσκες ἀνθρώπων» (σκίτσα).

— ΑΛΚΙΒ. ΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΥ : «Κεφάλαια στὴ σειρὰ» (διηγήματα).

— ΓΙΑΝΝΗ ΛΕΥΚΗ : «Στέναγμοὶ καὶ πόθοι» (ποιήματα).

— Μ. ΚΑΡΑΓΑΤΣΗ : «Τὸ συναξάρι τῶν ἀμαρτωλῶν» (διηγήματα).

— «ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΕΣ ΗΜΕΡΕΣ» μηνιαῖο λογοτεχνικὸ περιοδικό.

«ΦΛΟΓΑ», μηνιαῖο λογοτεχνικὸ καὶ καλλιτεχνικὸ περιοδικό.

ΞΕΝΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Edmond Jaloux - «Le dernier Jour de la Création (roman)»: Plon éditeur.

Princesse Bibesco - «Egalité» (roman): Editions grasset.

Camille Maclair - «Mallarmé chez lui» (souvenirs): Edit Bernard grasset.

Jackel Kurt - «Bergson und Proust» (Eine Untersuchung neber die Grundlagen: Uerlag dr. Hans Friebatsch.

Babelon - «Alcibiade»: Edit Payot.

Oesterlay (W.O.E.) «Sablat» (history).

ΑΝΔΡΕΑΣ Κ. ΦΛΩΡΑΚΗΣ

ΧΕΙΡΟΥΡΓΟΣ ΟΔΟΝΤΙΑΤΡΟΣ

Χαριλάου Τρικοῦπη 7

Δέχεται καθ' ἐκάστην 9—12 καὶ 3—7

Ἄριθ. Τηλ. 23—446

ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΙΔΡΥΘΕΙΣΑ ΤΩ 1841

Κεφάλ. και αποθεματικόν δραχ. 1. 205. 000. 000
Καταθέσεις (τῆ 30]12]33) 9. 794. 000. 000

ΔΙΟΙΚΗΤΗΣ κ. Ι. Α. ΔΡΟΣΟΠΟΥΛΟΣ
ΥΠΟΔΙΟΙΚΗΤΗΣ κ. Α. ΚΟΡΙΖΗΣ

Προεξοφλήσεις συναλλκων, γραμματίων κ. λ. π. τίτλων. Ἄγορά και πώλησις συναλλάγματος. Δάνεια και πιστώσεις εν γενει. Προκαταβολαι και πιστώσεις επί φορτωτικων. Δάνεια συνεταιρισμων, κτηματιων, παραγωγων. Καταθέσεις ὄψεως, προθεσμίας και δι-
αρκεις εις χρυσόν δραχμάς και ξένον νόμισμα. Ταμειυτήρια — Ἐπιταγαί και τηλ)και έντολαι έσωτε-
ρικοῦ. Είσπράξεις, αγοραι, πωλήσεις χρεωγράφων εν Ἑλλάδι και έξωτερικῶ. Χρηματοφυλάκια. Ἐνοι-
κίαισις χρηματοκιβωτίων. Παροχή έγγυήσεως υπέρ τρίτων και έκτέλεισις πάσης εν γενει τραπεζικης έρ-
γασίας.

Ἐποκαταστήματα εν Ἀθήναις, Πειραιεὶ και άπανταχοῦ τῆς Ἑλλάδος και εν τῶ έξωτερικῶ.